

KIR. KÖZJEGYZŐK
KÖZLÖNYE

FOLYÓIRAT A PERENKIVÜLI TÖRVÉNYKEZÉS
ÉS A KÖZJEGYZŐI GYAKORLAT SZÁMÁRA.

Felelős szerkesztő:
FEKETE LÁSZLÓ DR.
budapesti kir. közjegyző.

KIADJA
A MAGYARORSZÁGI KIR. KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Megjelenik havonként egyszer
(július és augusztus hónapok kivételével).

BUDAPEST, 1929.
Held János könyvnyomdája II., Margit-körut 7. Telefon Aut.: 536—95 .

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára

Felelős szerkesztő:

FEKETE LÁSZLÓ DR.

budapesti kir. közjegyző.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II., Margit-körút 5/a. Tel. Aut. 517—16.

A Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egyletének postatakarékpénztári csekkszámja: 41.951.

TARTALOM.

Fekete László dr. bpesti kir. közjegyző: A vitézi telek. (II. rész.)

Osgyáni Rónay Károly dr. kir. közjegyző: A Magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése. (IV. rész.)

Antalffy Zsiros Aladár dr. bpesti kir. közjegyzőhelyettes: A hagyatékkal kapcsolatos, de nem örökösödési kérdések rendezése az örökösödési eljárás során.

Közlemények.

léczfalvi Bodor Ferenc dr. halála.

A Magyarországi kir. Közjegyzők Országos Egylete közp. bizottsága alakuló ülése.

A nyugdíjtörvény ügye.

Közhitelesség és az ügyvédek.

A közigazgatási javaslat.

Kézikönyv a közjegyzői ügyvitelről.

Kihirdetett törvények.

Rendeleték.

Judicatura.

A vitézi telek.

(Folytatás.)

Irta: *Fekete László dr.* budapesti kir. közjegyző.

IV. A vitézi telek öröklése.

Amint az előzőkben elmondottakból is kitűnik, a vitézi telek jogi szabályozása sokban és lényegesen eltér az általános jog szabályaitól. A leglényegesebb különbségek azonban az öröklős terén vannak.

Vitézi telek öröklése esetében minden esetben először is *distinguálnunk kell az öröklés szempontjából a vitézi telek és az ahhoz tartozó gazdasági vagy más felszerelés között.*

Az utóbbi, tehát a *gazdasági vagy más felszerelés* sorsát, vagyis hogy a vitézi telekkel együtt s ugyanazon módon száll-e át ez is, vagy nem, — *mindenesetre* az adomány-, vagy alapítólevél, illetve későbbi kiegészítésük határozza meg.¹ Ha az ado-

¹ Erre tekintettel, ha instructio van, minden esetben előzetesen megkeresendő az országos vitézi szék az adomány- vagy alapítólevél, illetve esetleges későbbi kiegészítésük hiteles másolatának megküldése iránt. Az adomány- vagy alapítólevél feltalálható ugyan a tkvi irattárban (mert — amint láttuk — a tulajdonjog-bekebelezés annak idején ennek alapján eszközöltetett), az „esetleges későbbi kiegészítésük“ azonban nem s az az országos vitézi széktől szerezhető be.

mány- vagy alapítólevél akként rendelkezik, hogy a vitézi telekkel együtt nem, vagy csak részben száll át az instructio, a felszerelés, illetve annak a vitézi telekkel nem kapcsolt része¹ az a közönséges jog öröklési szabályai szerint örököltetnek el.² Ugyancsak a közönséges jog öröklési szabályai nyernek alkalmazást, ha az adomány- illetve alapítólevél vagy későbbi kiegészítésük nem szól az instructio átszállásáról (alapr. 4. §. 2. bek.). —

Magára a vitézi telekre vonatkozó öröklési rendet első sorban az adomány- illetve alapítólevél³ állapíthatja meg. Ha tehát az adomány- illetve alapítólevélben öröklést szabályozó rendelkezések vannak, ezek s úgy alkalmazandók, amint azok szólnak.

Ha az adomány-, illetve alapítólevél a vitézi telekre vonatkozólag az öröklési rendet meg nem állapítja, tehát *subsidiarie*, a vitézi telek előöröklése tekintetében a köztörvényi jog szabályozásától lényegesen eltérő alábbi szabályok irányadók.

Jól megjegyzendő tehát, hogy az elmondandó szabályok subsidiarius szabályok, melyek a vitézi telek öröklésénél csak akkor alkalmazandók, ha az adomány-, illetve alapítólevél ez irányban másként nem rendelkezik.⁴

A vitézi telek öröklés útján csakis oszthatatlan egészben,⁵ s

¹ Az a része t. i., mely az adomány- vagy alapítólevél szerint a vitézi telekkel együtt nem száll át.

² Ebből következik, hogy a tulajdonos az instructióról csak akkor, illetve annak csak azon részéről végrendelkezik, ha annak átszállását, illetve amely része átszállását az adomány- illetve alapítólevél vagy későbbi kiegészítésük nem határozza meg. Ha ezek az instructiónak a vitézi telekkel együtt való átszállásáról rendelkeznek, az instructio tekintetében tett végrendelet — akárcsak az utóöröklés alá eső ingóvagyon tekintetében az első örökös által tett halálesetre szóló rendelkezés — hatálytalan.

³ Az alapr. itt már „későbbi kiegészítést“ nem említ.

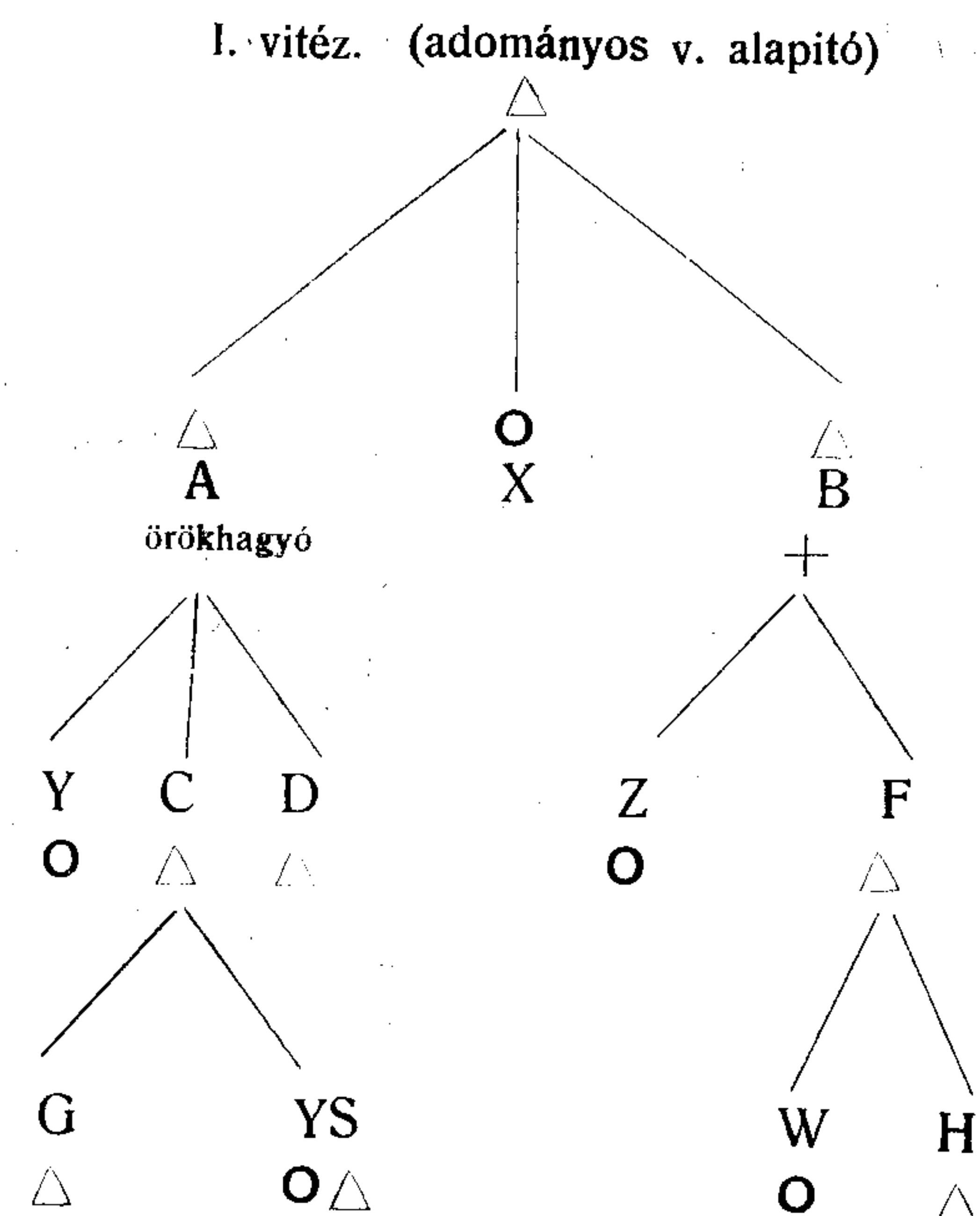
⁴ Mielőtt az alábbi szabályokat alkalmaznók, minden egyes esetben meg kell tehát győződni arról, hogy adomány- illetve alapítólevélben nincsenek más ily rendelkezések s helyes az adomány- illetve alapítólevél másolatát (l. 147. old. 1. jegyzet) csatolni.

⁵ Ettől eltérően az adomány- illetve alapítólevél sem intézkedhetik. Az alapr. 4. §. 1. bek. u. i. ezt vezérelvül a vitézi telek öröklésének minden esetére — tehát az adomány- illetve alapítólevél szerinti öröklés esetére is kimondja, különben is az ettől való eltérés az intézményt sarkaiból forgatná ki.

csakis oly jogutódra¹ szállhat, ki a vitézi telek átvételére a *rendelet értelmében alkalmas*.²

a) A vitézi telek tekintetében elsősorban az örökhagyó ivadékai közül az átvételre alkalmas fiúivadék az *elsőszülöttség rendjében* hivatott az öröklésre.

Az elsőszülöttség rendjében; tehát a vitézi telek az első fiúszülött ágán marad mindaddig, míg abban alkalmas fiúutód van; vagyis ha az elsőszülött elhal, mielőtt a vitézi telek reáshált volna, de alkalmas fiúutóda van, a vitézi telek nem a tulajdonos másod-fiszülöttjére, hanem az elhalt első-fiszülöttje elsőszülött fiára száll.³

Örökhagyó (A) után az elhalt elsőszülöttnek (C) elsőszülött fia (G) öröklő a vitézi teleket s csak ha C-nek alkalmas fia nincs, öröklő azt A másod-fiszülöttje: D.

b) Ha az örökhagyónak alkalmas fiúivadéka nincs, vagy az „nem igényli“ a vitézi teleket — nem tekintve most a végrendeleti öröklés alább elmondandó esetét, — az I. vitéz fiágában, tehát — figyelmen kívül hagyva

a X. leányát: B ágában az alkalmas férfirokonok közül az elsőszülöttség rendjében sorban következő hivatott a vitézi telek tekintetében öröklésre. Vagyis: B-nek elsőszülöttje: Z leány figyelmen kívül marad, másod-, de mint fiú elsőszülöttje: F a jogosult, ha F elhalt, annak másod-, de mint fiú elsőszülöttje: H. a jogosult.

¹ Az alapr. 4. §. „utód“-ot mond; helyesebb a „jogutód“ szó, mert — amint látni fogjuk — jogutód az is lehet, aki nem utód.

² Tehát ez az alkalmasság sui generis fogalom.

³ Linea primogeniti excludit lineam secundogeniti, haec lineam tertio-geniti et sic porro (Frank: Közigazság).

Az első vitéz — adományos vagy alapító — ágánál feljebb — tehát annak szülei ágára s így tovább — a vitézi telek, kivéve esetleg az alapított vitézi telket, sohasem száll, ha tehát az első vitéznek alkalmas fiivadéka nincs, érvényesül az állam szállományi joga.

c) Az ivadékok öröklése (a) és az oldalrokonok öröklése (b) közé iktattatott be a vitézi telekre vonatkozó végrendeleti öröklés.

A tulajdonos vitéznek u. i. a vitézi telek tekintetében — anyagi s alaki szempontból korlátolt végrendelezési joga van. Anyagi korlát, hogy az örökhagyó¹ a vitézi telek tekintetében csak akkor végrendelezhetik, ha alkalmas fiivadéka nincs s ez esetben is csak nőivadékanak² alkalmas férje vagy leendő férje javára³; alaki korlát: érvényességi kellék a végrendelet államfői megerősítése.

¹ A rendelet szava, helyesebb lenne: a „tulajdonos.“

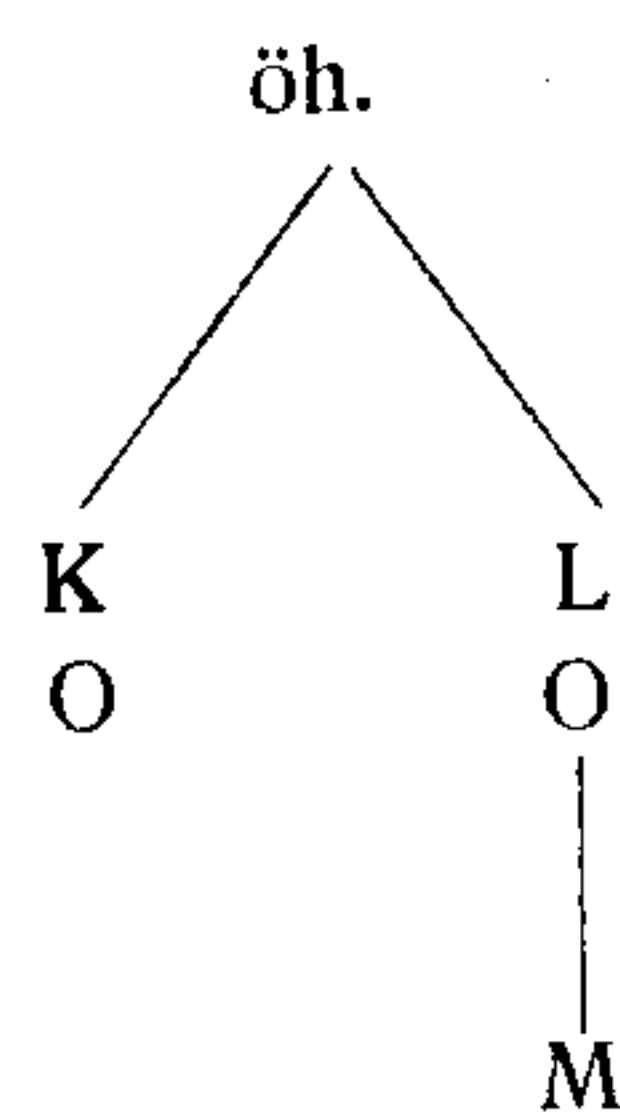
² Ezek közt az elsőszülöttség rendjére már nem kell figyelemmel lenni, tehát bármelyik nőivadéka férje vagy leendő férje javára végrendelezhetik. Az alapr. u. i. minden korlát nélkül csak azt mondja „nőleszármazójának férjét.“

Ennek folytán arra az álláspontra kellene helyezkednünk, hogy nemcsak az elsőszülöttségre, de az izközelségre sem kell tekintettel a végrendelezőnek lennie, tehát végrendelettel M leányunokája (leánya: L. gyermeke) s nem K leánya férjét örökösé teheti. Ámde ez ellentétben lenne a quasi-fiúsítás alap gondolatával, hiszen M rendszerint nem is viseli az örökhagyó nevét, (ha meg azt viseli a), a vitézi intézmény erkölcsi elveivel jönnék összeütközésbe s ez esetben a végrendelet megerősítést aligha nyerne.) Más persze a helyzet, ha M az örökhagyó elhalt fiúgyermekének a leánya. Ez esetben nem látjuk akadályát, hogy az alapr. idézett rendelkezése alapján ennek, s nem K-nak férjét tehesse örökösévé az örökhagyó.

A fennebbieken említett helyzetből eredhető complicatioknak mindenestre elejét veheti az államfő — meg nem erősítési ténye.

³ Ez aféle fiúsítás (praefactio), melynek azonban magára a leánygyermekre hatása nincs, (vagy csak annyiban, hogy — amint látni fogjuk — férjhezmenetelig ő haszonélvezi a vitézi telket), tulajdonos u. i. a férje lesz. A fiúsítás teljes hatásában csak az ivadékokban nyilvánul meg.

a) Mely esetre hogy gondolunk, tudatosan tesszük, ha már a házasságon kívül született gyermek s anyja szülője — általában: anyja rokonai — közt a törvényi öröklésre címet adó vérségi kapcsolatot a birói gyakorlat elismeri a Curiának a Polgárjogi Hat. Tárába 563. sz. a. felvett 2488/914. sz. hat. szerint u. i., „ha az anya, ki törvénytelen gyermeket hagyott hátra, előbb hal meg, mint az a rokona, ki után az ily anya örökölt volna, törvénytelen gyermekét a képviselői elv alapján az anyának említett rokona után törvényes örökösödési jog illeti és viszont.“ (Grill. XVI. 887.)

Tehát: C, G, D nincs életben vagy nem alkalmas, a végrendelet a vitézi telket illetően csak Y férje vagy leendő férje javára szólhat. Az Y férje utáni — s a fennebbi a) pont alattiak szerint történő öröklés szempontjából azután a férjnek csakis az Y-nal fennállott házasságából származott leszármazók jönnek figyelembe; ha tehát p. o. S.-nek korábbi házasságából volt is fiivadéka, a vitézi telek tovább-öröklése szempontjából csak az Y-nal fennállott házasságából született ivadékok jönnek — az a) alatti szabályok szerint — figyelembe.

Ily esetben ismét S férj, ha az Y-nal fennállott házasságából alkalmas fiivadék nem származott, az e házasságból származott nőleszármazója férje vagy leendő férje javára ugyancsak tehet végrendeletet.¹

A végrendelet kötelezheti a férjet, hogy saját neve mellett a feleség családnevét is viselje²

Hogy mikor kell megtörténnie a végrendelet államfői megerősítésének, mely — mint láttuk — érvényességi kellék, ez irányban a rendelet nem szól. Nézetünk szerint érvényre emeli a végintézkedést a delatio utáni jóváhagyás is. Kétségtelen azonban, hogy a végrendelet megerősítés nélkül a vitézi telek előöröklésének alapjául nem szolgálhat.

A végrendelet egyébként (végrendelezési képesség, alakszerűség) az általános magánjog szabályai szerint bírálendő meg.

Érdekes a helyzet, ha érvényes végrendelet esetében a nőivadéknak az öröklés megnyiltakor még nincs férje.

¹ Arra a kérdésre, hogy ha Y s S házasságából ivadék egyáltalában nem származott, miként száll át a vitézi telek, ekként felelünk:

Az alapr. 4. §. 4. bek. 2. mondata szerint nőivadék férjének végrendeleti öröklése esetén „az előbbi bekezdés szempontjából“ (mely „előbbi bekezdés“ a fennebb ismertetett a) s b) alatti öröklési szabályokat határozza meg) „csupán az említett nőleszármazóval kötött házasságból leszármazók jönnek figyelembe.“ E rendelkezés nem értelmezhető akként, hogy amennyiben leszármazók öröklése áll be, csak a közös ivadékok jönnek figyelembe, hanem: más egyáltalában nem jó figyelembe, „csupán“ e közös ivadékok. S u. i. tulajdonos, vele Y rokonai vérségi kapcsolatban nincsenek, ami pedig itt is az öröklés alapja. Ha tehát S és Y házasságából ivadék nincs, az államra való átszállás esete áll be (alapr. 5. §. 3. p.)

² Akár így: Kováts-Nagy, akár: „Nagy-Kováts.“ — A jogi hatás szempontjából ez modus, melynek nem teljesítése kereseti jogot ad a juttatás elvonására. Mely kereseti jog a b) alatti rend. szerint hivatott oldalrokont, ilyen nem létében az átszállás címén igényel biró kincstárt illeti meg.

Az alapr. szerint ebben az esetben a vitézi telket a vitézi szék felügyelete mellett *férjhezmenetelig* a nőivadék *haszonélvezi*.¹ Arról, hogy ily esetben az örökhagyó utáni hagyatéki eljárásból kifolyólag a tkvi helyzetben minő változás lesz, — a rend. nem szól. Az azon esetre szóló rendelkezés (végr. r. 12. §. 2. bek.) analogiáján, mely szerint, ha az örökös az alkalmasság megállapításához szükséges kort még nem érte el, a tulajdonjog javára csupán előjegyzendő — aligha indulhatunk el s aligha mondhatjuk, hogy a tulajdonjog Y leendő alkalmas férje javára előjegyzendő, mert ez — mint bizonytalan személy javára szóló bejegyzés — ama tkvi szabályokba ütköznék, „melyek a tulajdonosnak a tkvben való határozott megjelölését követelik.“ (C. P. V. 5234/912). Elvi² szempontból viszont az sem helyeselhető, hogy a vitézi telek tulajdonjoga — esetleg igen hosszú időn át — a rég elhalt örökhagyó javára maradjon bekebelezve. A leghelyesebb megoldásnak még a következő látszik. A tulajdonjog annak egyidejű feljegyzése mellett, hogy Y-nak — vitézi szék megállapítása szerint alkalmas egyénnel való — házasságkötése esetén a tulajdonjog utóbbit illeti, a b) alatti rend. szerinti legközelebbi várományos javára, — ez átszállás bekövetkezte, illetve esetleg holta időpontjáig tartó haszonélvezeti jog pedig Y javára bekebelezetnék. A tulajdonjog természetesen ez esetben inane nomen s csak a tkvi tulajdonos s illetve jogutóda esetleges, Y megfelelő házasságkötésétől, mint bontó feltételtől függő szállományi jogát biztosítaná s ez esetben a tulajdonos illetve jogutóda neve elé a „vitéz“ jelző csak akkor tüntethető majd ki, ha a bontó feltétel immár nem következhetvén be, tulajdonjoga feltétlenné válik.

Ha az említett elvi szempont ellenére a tulajdonjog — bár az oldalrokon esetleges szállományi jogának tkvi feljegyzése mellett — maradna az örökhagyó nevén bekebelezve s csak Y-nak alkalmas egyénnel való házasságkötéséig tartó haszonélvezeti joga kebelezetnék be, ismét tulajdonos-nélküli állapotot teremtenénk, mely állapot esetleg igen hosszú időn, egy jó emberöltőn át tarthat.

Y u. i. férjhez megy s férje nem íteltetik alkalmasnak.³ A

¹ *Ex lege*, a végrendelet ez irányú különös rendelkezése nélkül is.

² Mely elvet realizál az 1894: XVI. t. c. 23. §. 2. bek. s illetve a 11000/928. I. M. n. r. 28. §-a.

³ Ez esetben a legközelebbi alkalmas várományosra való átszállásnak (alapr. 6. §.) helye nem lehet, mert a 6. § esetei taxatív felsorolás s a *tulajdonosról* való átszállásról szólnak (már pedig sem Y., még kevésbé annak nem-alkalmas férje nem tulajdonosok.)

végrendelet Y alkalmas férje javára szól, Y-nak pedig utóbb lehet még ily férje, ha az első, nem-alkalmassal kötött házassága megszűnik. Ha arra az álláspontra helyezkedünk is, hogy a nőivadék haszonélvezeti joga a rend. szavai szerint „férjhezmenetelig“ (s nem az alkalmas egyénnel való házasságkötéséig) tart, következésképpen az a nem-alkalmas egyénnel való házasságkötésével is megszűnik¹, — nem tekinthető megszüntnek a még mindig lehető alkalmas férjnek a vitézi telekre vonatkozó — most még virtualis jogigénye.

Csak ha a nőivadék *egyáltalában* nem megy férjhez vagy alkalmas egyénnel *egyáltalában* nem köt házasságot, — ami csak a nőivadék halála pillanatában állapítható meg — szűnik meg ez a jogigény.² Ebben az esetben *most* az — elmondottak szerint időlegesen tulajdonos nélkül volt vitézi telek tulajdonjoga arra száll, akit az örökhagyó után — a fennebb előadottak szerint — törvényi öröklés illetne meg abban az esetben, ha az örökhagyó ebben az utóbbi időpontban halt volna meg. (V. ö. Terv. 1883. s 1918. §§.)³

Az e vonatkozásban a fennebbiek szerint előállható komplikációk részben eliminálhatók s a függő helyzet időbelileg meg rövidíthető, ha a végrendeletben olyirányú rendelkezés foglaltatik, mely szerint, ha Y x éves koráig alkalmas egyénnel házasságot nem köt — a végrendelet hatálytalanná válik. Ehhez az örökhagyónak joga van, hiszen egyedül az ő elhatározásától függ, hogy végrendelezik-e egyáltalában (kijelölheti nőleszármazója férjét), a

¹ Ebben az esetben időlegesen nem lenne sem tulajdonos, sem haszonélvező. Kétségtelen, hogy az intercalaris hasznok — mint a felajánlott, de még el nem adományozott vitézi telkek — az országos vitézi széket illetik.

² Az előbbi megoldás relatiojában: . . . szűnik meg a tulajdonjogi korlátozás.

³ Az Indokolás (Ig. Jav. Tára XIV. évf. V. külön sz.) ezen most hivatkozott — mindenestre *dispositiv* — rendelkezés okául azt adja, hogy „ilyenkor az örökhagyó valószínű akarata szerint fel kell tenni, hogy mind a részesített személyeket, mind a részesítés mértékét a feltétel vagy határidő bekövetkeztének ideje szerint kivánta meghatározni.“ De az örökhagyó valószínű akaratán felül célszerűség is szól ily rendelkezés mellett; gondoljunk arra az esetre, ha az örökhagyó halálakor 10 éves nőivadék 70 éves korában hajadonként meghal s most a legközelebbi oldalrokon megállapításánál vissza kellene menni 60 esztendővel.

végrendeletet tehát feltételtől függően is megteheti. Szerény nézetünk szerint éppen az imént említett célokból *csak helyeselhető lenne, ha az államfői megerősítés* (melynek megadása vagy meg nem adása ismét az államfő souverain ténye) — különösen, ha a megerősítést a végrendelező még maga életében kéri, *ily feltétel s esetleges egyéb, a tkvi helyzet tisztázását is eredményező rendelkezések beiktatásától tételnék függővé.* —

Történjék az öröklés az adomány- vagy alapítólevél rendelkezései szerint, vagy ilyenek hiányában a fennebbi a), b) és c) alatti subsidiarius szabályok szerint, szóval vitézi telek öröklésének minden esetében a rendes magánjogi kellékeken felül (öröklőképesség, nem-érdemtelenség) további követelmény, hogy az átvételre hivatott jogutód „alkalmas“ legyen.

Nem alkalmas az a személy, ki a vitézi telekkel kapcsolatos közszolgálatok teljesítésére szellemileg vagy testileg képtelen, vagy aki erkölcsileg megbízhatatlan (alapr. 4. §. 5. bek.). Az ilyen, valamint az, aki alkalmas lenne, de a vitézi telket nem igényli,¹ végül az, ki a vitézi esküt, esetleg még mint várományos, az eskü letételére elődje életében felhivatván, a maga hibájából nem teszi le, — nem-létezőnek tekintendő.

Az alkalmasság vagy nem-alkalmasság megállapítása a végr. r. 12. §-ból kitünőleg a vitézi szék discretionális joga, melyet tehát ebben a vonatkozásban — s mint látni fogjuk más vonatkozásban is — iurisdictionális hatáskör is illet.

A hagyatéki bíróság a vitézi telket rendszerint csak akkor adhatja át, illetve vitézi telek tekintetében örökösödési bizonyítványt rendszerint csak akkor adhat ki, ha igazolva van, hogy az öröklésre hivatott jogutód a „*a vitézi szék megállapítása szerint*“ alkalmas, ha ez igazolva nincs, az iratok határozathozatal előtt közlendők a vitézi székkel.

Ha az öröklés idején a jogutód az alkalmasság megállapításához szükséges kort még nem érte el,² a vitézi szék hozzájárulásával alkalmassága megállapításáig a tulajdonjog javára előjegyzendő (mi iránt az átadó végzés ill. öb. intézkedik), mely esetben az ily jogutód alkalmassága megállapításáig a vitézi szék felügyelete mellett

¹ Jogrendszerünkkel inkább összhangban állóan így: aki alkalmas lenne, de a vitéziteleket örökséget *visszautasítja*.

² Amit kétség esetében egyéb rendelkezés híján az alkalmassági fórum: a vitézi szék állapít meg, melyet — szükséges lévén az alábbiak szerint az előjegyzéshez való hozzájárulása kikérése — amúgy is meg kell keresni.

a vitézi telket haszonélvezheti. Ha a jogosult utóbb alkalmasnak ítéltetik, az előjegyzés a vitézi szék ez irányú határozata vagy megkeresése alapján igazoltatik; ha pedig nem-alkalmasnak ítéltetik, az előjegyzés ugyancsak a vitézi szék nyilatkozata alapján, mint nem igazolt töröltetik s a hagyatéki eljárás hivatalból folytatóandó, melynek során az előjegyzve volt nem-alkalmasnak ítélt személy nem-létezőnek tekintendő.¹

A vitézi telek tulajdonosa családneve mellett a „vitéz“ jelzöt csak a vitézi eskü letétele után viselheti, amit ismét a vitézi szék tanúsít, ennek a tanúsítása nélkül tehát a tulajdonos neve mellett e jelző a tkvbe be nem jegyezhető, illetve a hagyatéki bíróságnak a tkvi foganatosítást célzó megkeresésében e jelző tkvi kitüntetése iránt e nélkül intézkedés nem tehető. —

Nagy jelentőségű szabály továbbá — s ez irányban a vitézi széknek ismét iurisdictionális hatásköre van, — hogy *afelől, vajjon az özvegy nő, valamint a vitézi telek tulajdonosaival szemben a törvény értelmében tartásra jogosultak mennyiben s mily mértékben követelhetnek a vitézi telek jövedelméből tartást*, az összes körülményeknek s különösen annak is méltányos figyelembevételével, hogy a vitézi telekkel járó közszolgálatok teljesítése hátrányt ne szenvedjen, a *vitézi szék határoz.*

Ami különösen az özvegy nőnek a hagyatéki eljárás során figyelembe veendő igényét illeti, a fennebbi rendelkezésnél fogva tehát a vitézi telek tekintetében őt az általános magánjog özvegyi joga nem illeti s hogy a vitézi telek jövedelméből követelhet-e tartást s mily mértékben^{2, 3} — megállapítani a vitézi szék discretionális joga, melyet tehát ez irányban, ha az örökhagyó vitéznek özvegye van, minden esetben meg kell az eljárás során keresni.

¹ Amely esetben — lévén az előjegyzett tulajdonos feltételtől függő tulajdonos — a feltétel meghiusulása esetén a következő utód személyét a joggyakorlat (C 3002/1886.) s a Terv. 1883. §-a szerint akként kell megállapítani, mintha az örökhagyó a feltétel meghiusultakor halt volna meg.

² . . . s hogy ez javára a vitézi telken tkvileg biztosítandó-e — ez az alapr. 3 §. 2. bek.-vel szemben is alig vitatható.

³ A „felszerelés“-t itt az alapr. nem említi. A felszerelésre vonatkozólag tehát ez irányban a vitézi szék nem *határozhat* s csak az adomány- vagy alapítólevél illetőleg későbbi kiegészítésük állapíthat meg a felszerelés tekintetében a közpolgári jogtól eltérő özvegyi jogot (l. fennebb), következésképpen ha emezekben az irányban rendelkezés nincs, a felszerelés tekintetében az özvegyet a közpolgári jog özvegyi joga illeti.

Amint az örökhagyó életében a *vitézi telek és a vele járó felszerelés* — amennyiben ez utóbbi (az alapító- vagy adománylevél illetőleg későbbi kiegészítésük szerint) *vele járó* felszerelés — végrehajtás alá elvileg nem vonható s csak kivételesen lehet a *vitézi telekre* — a vitézi szék hozzájárulásával — bekebelezett jelzálogtartozás törlesztő részletei iránt végrehajtást vezetni, azonképpen a bekebelezve lévő jelzálogi terheken kívül a vitézi telket átvevő örökös az örökhagyó¹ minden egyéb kötelezettségeért a vitézi telekkel és a *velejárá* felszereléssel nem, hanem csak az ezeken felül kapott örökrészével felel, utóbbiakkal az általános magánjog szabályai szerint. —

A rendelet nem tartalmaz intézkedést abban az irányban, hogyan illeszkedik konkrét esetben a vitézi öröklés a köztörvényi öröklés mellé. Az örökhagyónak a vitézi telken kívül egyéb vagyona s a vitézi telekre s a velejárá felszerelésre nézve öröklésre hivatott örökösén kívül más örököse is vannak. A kérdés most az, vajjon a vitézi telek s a velejárá felszerelés értéke beszámít-e az azt átvevő gyermek örökrészába, vajjon az örökhagyó életében átvett vitézi telek s felszerelés *collatio* tárgyát képezi-e, vajjon a kötelelés sérelme miatt a többi gyermeknek lehet-e igénye a vitézi telket átvevő gyermek ellen.

Az örökhagyó hagyatéka 20.000 P. ért. vitézi telek és 10.000 P. ért. egyéb vagyon s marad utána négy gyermek; az első gyermek (fiú) megkapja a vitézi telket, a 10.000 P. ért., szabad vagyontól kap-e ez is $\frac{1}{4}$ részt, vagy azt csak a többi három kapja? És ez utóbbi esetben is e többi háromnak — az egész hagyatékot (vitézi telek + egyéb vagyon) alapul véve — nem kapván meg a kötelelést, kötelelés-kiegészítés iránt van-e igénye?

Mielőtt e kérdésekre feleletet adnánk, nézzük hogy áll a helyzet ebben a vonatkozásban két más oly jogintézménynél, mely sok hasonlóságot mutat a vitézi telek jogintézményével, t. i. a családi hitbizomány és az — oszthatatlan — családi birtok intézményénél.

A *családi hitbizomány* birtokosának halála után tudvalevőleg más-más megítélés alá kerül a családi hitbizomány tárgyát képező

¹ Az alapr.-nek az Ig. Közl.-ben közölt szövegében (XXIX. évf. 490 old.) hiba van, itt ugyanis a szöveg így szól: „A vitézi telket átvevő örökös és az örökhagyó kötelezettségeiért . . .“ mi fennebb a Bud. Közl. 1920. évf. 198. lapjában megjelent — helyes — szöveget közöltük.

vagyon és az örökhagyó szabad rendelkezése alatt állott u. n. allodialis vagyon. Előbbi az alapító oklevél szerint következő várományosra száll (a gyakorlat szerint — C. 900:322 — a hitbizományi vagyon *haszonélvezete* (sic!) a hitbizományi *birtokos* halálával a várományosra nem is öröklés, hanem az alapító-oklevél alapján háramlik), az utóbbi t. i. az allodialis vagyon a közönséges jog szabályai szerint száll az örökhagyó örökösére, akik közt lehet — mint törvényi örökös, kötelelésrészes — a cs. hitbizományt átvevő várományos is.¹ A cs. hitbizomány főcélja lévén a család dísz- s fényének (*splendor familiae*) a család legalább egy tagjában való fentartása s ennek — emberileg többet nem tehetvén: legalább anyagi eszközökkel való biztosítása, a cél érdekében rendszerint áldozatul esik a jövő² generációk többi tagjának érdeke. A cél hozza magával a nagy egyenlőtlenséget, mikor az egyiknek túlnagy vagyon jut, a többieknek rendszerint csak a nagy név; a cél következménye a köztörvényi szabályoktól oly nagyon elütő s mélyreható kivétel.³

A *családi birtok* (1920:XXXVI. t. c. VIII. fej. 70—75. §.) alapvonásaiban sok rokonvonást mutat a vitézi telekkel; csak hatósági hozzájárulással terhelhető meg, idegeníthető el, adható bérbe, haszonbérbe stb. Ennek egyik válfaja az *oszthatatlan családi birtok*, melynek egészben *egy* örökösre kell szállania. Az oszthatatlan családi birtok, vagy a) az azt átvevő örökös *osztályrészába utalandó*, ki azután a kötelelésrészt felel, vagy b) „*megosztás kötelezettsége nélkül*“ jut annak az örökösnek, ki azt egészként átveszi.

a) Az oszthatatlan családi birtok a lemenők közül annak *osztály-*

¹ Ami a cs. hitbizomány intézményének első idejében nem volt így: „Man wandte die lehenrechtlichen Prinzipien, vorzüglich was die Erbfolge anbelangt, auch auf das Allodialgut an.“ (L. Costa: Die Entwicklungsgeschichte der Fidei commisse).

² A hitbizomány *alapításakor* u. i. ki kell mutatni, hogy a hitbizomány-alapítására szánt vagyonton kívül fennmaradó vagyon elegendő a kötelelésrészesek — ezek közt esetleg a legközelebbi várományos is — kötelelésrészt iránti igénye kielégítésére; sőt, ha ez az alapításakor ki is mutattatik, de a szabad vagyon utóbb annyira leolvad, hogy a kötelelésrészt-igények kielégítésére már nem elég, e célból a kötelelésrészt kiegészítése erejéig a hitbizomány állaga is fedezetül szolgál. (Katona: A magyar családi hitbizomány. V. fej.)

³ Az persze más kérdés s nem idetartozó, hogy a cél s illetve annak ilyképp való megvalósítása — helyes-e.

részebe utalandó, kit az örökhagyó erre végintézkedéssel kijelölt, ily kijelölés hiján pedig mindig az elsőszülöttség rendjén a fiúivadék, ilyen nem léteben a nőivadék követelheti a családi birtoknak az ő osztályrészebe való utaltatását; az ily birtokot átvevő örökös köteles az örökhagyó után kötelesrésze jogosult örökös társait, valamint „az örökhagyónak törvényes örökösödésre hivatott házastársát“ *törvényes osztályrészeikre* illetőleg „örökrésze“ nézve kielégíteni, de a kielégítésnél abban a kedvezményben részesül, hogy a családi birtokot a forgalmi értéknél alacsonyabb hozadéki értékben kell számításba venni s az így kiszámított „örökrészt“ (helyesen: juttatást) pénzbeli, esetleg terménybeli járadékkal is kielégítheti.

b) Az Országos Földbirtokrendező Biróság hozzájárulásával a családi birtok oszthatatlanná nyilvánításakor az örökös társak kielégítésével járó terhek „további csökkentése“ végett — a nyilatkozat tételekor már életben lévő kötelesrészesek kötelesrészének sérelme nélkül — kiköthető, hogy a „családi birtok s esetleg felszerelés értékét öröklés esetén *megosztás kötelezettsége nélkül* annak kell juttatni, ki a családi birtokot egészként átveszi,¹ mely utóbbi esetben, tehát a családi birtok és esetleg felszerelés értéke a kötelesrész kiszámítása alkalmával teljesen figyelmen kívül marad.

Az tehát, ki a családi birtokot átveszi,

az a) alatti esetben azt örökségi osztályrészebe beszámítandólag kapja ugyan, de mindenestre *egészben* megkapja, akkor is, ha a családi birtok értéke örökségi osztályrésze mértékét meg is haladja; az örökségi osztályrész mértékét a családi birtok értéke meghaladván, két eset lehet: t. i. annyira nem haladja meg, hogy a többi kötelesrésze sérelmet szenvedne, ebben az esetben — az átvevő javára — egyenlőtlen osztály lesz; vagy annyira meghaladja, hogy a többi kötelesrésze sérelmet szenved, ebben az esetben is egyenlőtlen az osztály, de az átvevő a többi kötelesrészükre nézve kielégíteni tartozik;

a b) alatti esetben a családi birtokkal, illetve annak értékével a többi irányában kötelesrészük sérelme esetén sem felel, vagyis a családi birtok értékéből emezeket semmi részesedés — kötelesrész sem — illeti.

¹ A fentebbiekben lehetőleg szószerint közöltük a földreformtörvény vonatkozó rendelkezéseinek éppen nem szabatos s világos szövegét.

E kitérés után térjünk vissza a felvetett s — amint mondtuk — a vitézi telekre vonatkozó tételes rendelkezésekkel nem szabályozott¹ kérdésre.²

Nézetünk szerint a kérdés az oszthatatlan családi birtok öröklésének fennebbi b) esete analógiájára oldandó meg. Tehát: a *vitézi telek s a velejáró felszerelés értéke beszámítandó ugyan az azt átvevő osztályrészebe* — mely beszámításnál természetesen levonandók az esetleges jelzálogi terhek és a vitézi telekkel járó közszolgálatok értéke, — *azonban ez osztályba-utalás folytán sem a vitézi telek megbonthatatlan egysége nem szenvedhet, sem pedig annak folytán az átvevőre teher (kölelesrész-viselés) nem hárthatik.*

Ezzel a megoldással véljük összhangba hozni a vitézi telek új intézményét a köztörvényi öröklésnek a köztudatba átment szabályaival. Fiatal fácska beültetésénél u. i. nagy körültekintéssel kell eljárni, új jogintézmény létesítésénél *lehetőleg* alkalmazkodni kell a már szinte vérré vált szabályokhoz s azokba csak annyiban vágunk bele, amennyiben ez a szándékolt cél megvalósításához mulhatatlanul szükséges. A vitézi telek egysége s tehermentessége az az itt figyelembe veendő két alapvonás, melyeknek okvetetlenül érvényesülniök kell — különben sarkaiból fordítanánk ki ez intézményt, — ezen túl azonban nem megyünk s a *cél* által nem — indokoltan további részt a rendszerinti egyenlő részesítésnek a köztudatban élő szabályain nem ütünk. Egyébként is — amint *Frank Ignác* tanít — *kétes dolgokban erősebb a köztörvény.*³ Továbbá: nézetünk szerint a vitézi telek, — ha egyéni kiválóságért s quasi donatio-ként nyeri is azt az adományos — helyesen felfogott célját és rendeltetését tekintve nem a családi hitbizományhoz, hanem

¹ Egy helyen érinti távolról e kérdést az alapr. 4. §-ában, mondván: az örökhagyó kötelezettségeiért az átvevő csak a vitézi telken felül kapott örökrésze erejéig felel. Természetes, hogy 1. amint az örökhagyó életében kötelezettségeiért — nem tekintve a kivételt — a vitézi telek nem szolgálhatott kielégítési alapul, nem szolgálhat ilyenül halála után sem, 2. *kaphat* az átvevő a szabad vagyonból is, ha az elég nagy, sőt kaphatja azt egészben, ha t. i. egyedüli sarj.

² A kérdés igen fontos. Az országban immár sokszáz telkes vitéz van s a felvetett kérdés — ha ugyan eddig már nem vált gyakorlativá — nemsokára azzá lehet. Az e körül mindig előálló perlekedés pedig nem lesz javára a vitézi telek fiatal jogintézményének.

³ Közigazság törvénye I. R. 246. §.

az oszthatatlan családi birtokhoz áll közelebb. Nem túldatalása egynek (egyforma rész a szabad vagyomból is), nem nagy mód s családi dísz, hanem „a haza el nem muló hálája jeléül“ nyert, családi otthonul (homestead) s esetleg megélhetésül szolgáló ingatlan védelme s emellett a közszolgálatok teljesítésének biztosítása a cél.

Nézetünket a felhozott példán resumáljuk: a 20.000 P. ért. vitézi telket megkapja az elsőszülött fiú, a 10.000 P ért. szabad vagyomban a többi három gyermek osztozik s ezek azon a címen, hogy kötelesrészük sértve van, a vitézi telket átvevő örökös társukkal szemben igényel fel nem léphetnek.

(Bef. közl. következik.)

A magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése.

Irta: *osgyáni Rónay Károly dr.* kir. közjegyző.

A harmadik rész folytatása.

Most vegyük szemügyre a német közjegyzőséget.

Németországba is Olaszországból szivárgott be a közjegyzői intézmény. Itt is eredetileg részint a pápák, részint a császárok jogosítványai alapján ügködtek, mint közhitelességű személyek. Toll és tintatartó jelképében „investiturát“ kaptak „instrumentum publicum“ szerkesztésére. I. Miksa császár 1512.-ben a német birodalomra nézve szabályozta a közjegyzői rendtartást, de főképp csak hatáskörüik és a fegyelem szempontjából.

Németországban azonban a közjegyzői intézményre vonatkozólag a talaj korántsem volt oly jó, mint Franciaországban, ahol a bíróságok a bizonyítás súlypontját az okiratokra helyezték, míg ellenben a német bíróságok a bizonyítás súlypontját a tanuvallomásokra helyezték.

A császári központi hatalom gyengülésével a közjegyzői intézmény az úgynevezett territorialis hatalmak,

az egyes német királyok, fejedelmek fennhatósága alá került, ők nevezték ki a közjegyzőket és szabályozták hatáskörüket s ennek folytán a különböző német államokban nagyon különböző módon fejlődött a közjegyzőség.

A német fejedelmek túlnyomó része, különösen Nagy Frigyes porosz király nem szívesen látta a közjegyzői intézmény autonóm fejlődését és a perenkivüli eljárást szívesebben látta állami közegek kezében. Így aztán, legalább eleinte Poroszországban, valamint több német államban a közjegyző annyira állami hivatali állást töltött be, hogy még az ügyletekért járó díjakat is köteles volt a kincstárnak elszámolni és az állampénztárba beszoigáltatni.

Sok német államban a közjegyző egyúttal ügyvéd is lehetett. Más államokban a közjegyző félig bírósági hivatalnok volt s a bíróságok megbízásából intézett el perenkivüli ügyeket.

Voltak azonban oly német államok, illetőleg német államoknak voltak oly tartományai, amelyekben a francia közjegyzőség honosodott meg és pedig I. Napoleon hódításai folytán.

A német jogi írók általában három csoportba osztják a német közjegyzőségeket és pedig:

1. Ahol tiszta közjegyzői intézmény létezik. Ilyenek Poroszországnak rajnai tartományai, Bajorországnak ugyan csak rajnai tartományai („Pfalz“ grófságok) továbbá Hamburg és Hessen. Amint már említettem, ezen tartományokban I. Napoleon alatt a francia közjegyzői intézmény lett meghonosítva és pedig a hivatkozott francia közjegyzői törvény alapján. Később itt már csak politikai okokból is, kiküszöbölték a francia közjegyzői törvényt, de az újjászervezés mégis annak az alapján és szellemében történt.

2. Ahol ügyvéd közjegyzőségek vannak, (Anwalt-Notariat). Ide sorozandók Poroszország újabb közjegyzői rendtartása, Szászország, Oldenburg, Thüringen, a Meklenburgok, Bremen, Lübeck, Braunschweig, Anhalt.

Ezen országok közjegyzőinek működési köre szűkebb a franciánál, de ügyvédkedhetnek is egyúttal.

3. Ahol bírósági közjegyzőségek vannak (Richter-Notariat.) Ilyenek vannak Würtemberg és Badenben. Ezekre nézve jellemző, hogy a perenkívüli eljárás nagyrészt bírói megbízásból eszközlik és nagyrészt bírói gyámkodás alatt állnak.

Végül vannak oly német államocskák is, ahol semmilyen közjegyzőség sem létezik. Ilyenek: Sachsen-Weimar, Schwartzburg-Rudolfstat, Waldek és a két Lippe.

Minthogy Ausztria már régóta nem képezi a német birodalom alkatrészét: a német jogi írók a német közjegyzőségek ismertetésénél Ausztriát mellőzik is.

Én az osztrák közjegyzői intézményt a fenti 3. pont alatti kategóriába soroznám.

A fentebb csak nagy vonásokban vázolt német közjegyzőségek a magyar közjegyzői intézményre alig voltak befolyással s ez okból azoknak bővebb ismertetését fölöslegesnek tartom annál is inkább, mert az minden haszon és szükség nélkül okvetlenül terjedelmes lenne.

Szükségesnek tartom azonban tüzetesebben foglalkozni az osztrák közjegyzői intézménnyel, mert az gyakorolta a legnagyobb befolyást a magyar közjegyzői törvény megalkotásánál.

Az osztrák közjegyzői intézmény is régebb keletű, de az 1855. év előttire nem érdemes kiterjeszkedni. Igenis érdemes azonban az 1855. évi május 21.-iki császári nyiltparancssal életbeléptetett közjegyzői rendtartást (Notariats-Ordnung) röviden ismertetni, mert az az 1858.

évi február 7-én kelt császári nyiltparancssal a régi Magyarország területére is ki lett terjesztve, ahol körülbelül két évig érvényben volt.

Ezen közjegyzői rendtartás szerint:

A közjegyző közokiratot vehet fel, melyekről hiteles kiadványokat állithat ki, továbbá okiratokat őrizetbe vehet, tényeket tanusíthat és mint bírói megbízott perenkívüli ügyeket is elintézhet; készpénz és értékpapír letéteket azonban egyáltalán nem fogadhat el.

Az ügyfelek kívánságára magánokiratokat is felvehet és a hatóságokhoz beadványokat adhat be.

Ügyvédi gyakorlatot is folytathat, de csak vidéken és oly városokban, amelyekben nincs törvényszék. Köztisztviselő nem lehet, de különös engedéllyel községi hivatalt vállalhat.

Az igazságügyminister nevezi ki és óvadékot köteles letenni.

Képesítése: 24 éves életkor, keresztény vallás, ügyvédi vagy közjegyzői vizsga sikeres letétele és egy évi közjegyzői gyakorlat.

Csak azon elsőfolyamodású törvényszék területén ügködhet, melyre ki lett nevezve.

Közokirat felvételénél mindenkor két tanut kell alkalmazni, vagy egy második közjegyzőnek kell közbenjárnia. Végrendelet felvételénél a hely (utca és házszám), valamint az időpont feltüntetendő. Ha úgy találja, hogy valamelyik fél rászedetnék, a közjegyzőnek aggályát ki kell jelentenie, de a felek kívánságára az okiratot mégis köteles elkészíteni. Lényeges kellékekül írja elő az okiratoknál a császár nevének fölemlítését is.

A közokiratok ügyszámmal látandók el, melyek ügykönyvbe bejegyzendők.

Adóslevélről csak az adós beleegyezésével állithat

ki újabb hiteles kiadványt, egyéb okiratokról azonban minden érdekelt fél részére korlátlan számban.

Minden törvényszék területén közjegyzői kamara létesítendő, mely felügyel a kar tekintélyére és becsületére s a közjegyzőséget érintő ügyekben a törvényszéknek véleményét ad, irodavizsgálatot tart, a közjegyző jelölteket bejegyzi és ellenőrzi.

Fegyelmi hatóságot az elsőfokú törvényszék gyakorolja elsőfokban, ahonnan a felebbezési törvényszékhez, illetőleg az igazságügyminiszterhez lehet felebbezni. Ellenőrzi azt is, hogy az irodavizsgálatok valóban eszközöltessenek. Továbbá a közjegyző elhalálozása esetén ideiglenes helyettest rendel.

Ez bizony szegényes közjegyzői intézmény volt, úgy szólván minden önkormányzati jog nélkül.

Az osztrák-magyar kiegyezés után szabadabb szellemi légáramlat kapott erőre Ausztriában is és nem sokára — 1871. évi július 25.-én — létrejött egy új közjegyzői törvény, amely némi módosítással ma is még érvényben van.

E törvény lényeges intézkedései röviden a következők:

A közjegyzőt az állam rendeli ki és ruházza fel közhitelességgel és feljogosítja, hogy a törvény keretén belül jogi nyilatkozatokról, jogügyletekről, valamint oly tényekről, melyekből jogok származhatnak, közokiratokat vehessen fel, azokról hiteles kiadványokat állíthasson ki, ügyfelek által rábizott okiratokat megőrizzen és harmadik személyeknek való kiszolgáltatás, vagy hatóságoknál való letétel végett pénzt s bármely egyéb értéket felektől átvehessen. A kinevezés joga az igazságügyminiszteré.

Oly közjegyzői okirat, melyben a tartozás pénzben, vagy helyettesíthető dolgokban van megállapítva, továbbá

úgy a jogosult, mint a kötelezett személye, a jogcím és a teljesítés ideje pontosan meg van állapítva, úgy mint birói egyezség végrehajtható, de csak azon esetben, ha a kötelezett az okiratban beleegyezését adja, hogy tartozása a lejáratkor azonnal végrehajtható legyen.

Jogában áll a közjegyzőnek perenkívüli ügyekben a fél megbízásából bármely hatósághoz beadványt beadni és jogában áll az ügyfél kívánságára magánokiratot szerkeszteni.

A közjegyző képesítése: 24 éves életkor, állampolgárság, elméleti jogképzettség, közjegyzői, ügyvédi vagy birói vizsga sikeres letétele és négy évi joggyakorlat, amelyből legalább két évet közjegyzőnél töltött legyen és működési helyének megfelelő nyelvismeret.

Hatásköre kiterjed azon törvényszék területére, amelynek területén székhelye fekszik.

Nem ügyvédkedhetik, nem viselhet fizetéses államhivatalt, tanárit sem s nem foglalkozhatik olyasmivel, ami a közjegyzői állás méltóságával össze nem egyeztethető.

Hivatalból át nem helyezhető.

Székhelyén kell laknia, amelyen kívül irodát nem tarthat. Kerületén kívül felvett közjegyzői okirat nem bir közokirat erejével.

A törvényben előirt hivatali kötelességek minden megszegéseért büntetendő és szavatol ügyfeleinek az általa okozott kárért. A kártérítés menti fel a kötelesség-sértés megtorlása alól.

Közokirat felvételénél nemcsak az ügyfelek szándékát köteles alaposan kipuhatólnia s őket a következmények felől felvilágosítani, hanem valamely félnek a többiek által való rászédéstől is (Übervortheilung) meg kell óvnia. A felek kívánságára az aggályos okiratot mégis el kell készítenie.

Örökösödési szerződésnél és végrendeleteknél s ha a fél írni nem tud, vagy vak, süket, vagy néma, vagy az okirat nyelvét nem érti, két tanu alkalmazandó, akiket egy második közjegyző pótolhat. Az ügyleti tanut a közjegyzőnek ismernie vagy személyazonosságukról meggyőződést szereznie kell. Közjegyző alkalmazottja nem lehet tanu. Az okiratokat ügyiratokkal kell ellátnia és ügykönyvbe jegyeznie.

Másolatok hitelesítésénél az eredetit felmutató fél nevét és lakását nem kell a záradékban felemlíteni.

Másolatok hitelesítéséről és a fordításokról nem kell jegyzéket vezetnie.

Felelős azért, hogy az általa igazolt gyakorlati időt a nála bejegyzett jelölt csakugyan betöltötte legyen irodájában. A kamara, különösen pedig annak elnöke őrködni kötelesek afölött, hogy a bejegyzett jelöltek az illető közjegyzőnél csakugyan törvényes módon folytatják-e a gyakorlatot.

A közjegyzői minősítéssel bíró jelöltet a közjegyző helyetteseként jelentheti be a kamaránál, mely őt szabadság, vagy betegség esetén teljes hatáskörrel helyettesítheti.

Minden törvényszék területén működő közjegyzők, ha legalább 15-en vannak, kamarát alakítanak, melynek ugyan van felügyeleti joga a közjegyzők fölött, de a fegyelmi hatóságot a kerületi törvényszék gyakorolja, ahonnan a legfőbb törvényszékhez lehet felebbezni.

Az egy kamarához tartozó közjegyzők egyuttal közjegyzői kartársi testületet képeznek (Notaren Collegien.) Hatásköre:

1. három évre választja a kamarai tagokat.
2. jelentéseket tesz és véleményt ad az igazságszolgáltatás, a törvény, vagy törvényjavaslat hiányai tekintetében,

3. úgyszintén a közjegyzőség szervezetére vonatkozólag,

4. megállapítja a kamara által javasolt kamarai illetményeket,

5. ügyrendet állapít meg, melyet jóváhagyás végett az Igazságügyminiszterhez terjeszt föl.

Kiemelem, hogy ezen törvény nem határozza meg, hogy mely jogügyletek érvényessége van közokirathoz kötve. Ezt az előbbi törvényt időrendben nyomban követő 1871. évi 76. számú törvény határozza meg, amely szerint:

1. házassági szerződések,
2. hitvestársak közt megkötött adásvétel, csere és járadék szerződések, továbbá kölcsön tartozás elismerése,
3. hozomány átvétel elismerése, az esetben is, ha nem a hitvestárs részére állítatik is ki,
4. minden ajándékozási szerződés, ha a valóságos átadás azonnal meg nem történt, csak közokiratba foglalás esetén érvényesek.

Az osztrák közjegyzői rendtartás magánokiratoknak közokirat erejére való emelését nem ismeri.

Ha az osztrák 1855. évi és 1871. évi közjegyzői rendtartást egymással összehasonlítjuk, hálával kell lennünk az országbíró értekezletnek azért, hogy az 1855. évit Magyarországon hatályon kívül helyezte. Ha ez meg nem történik és az a törvény a magyar talajban gyökeret ver: annak reformja nagyon későn és nehezen ment volna és a magyar közjegyzői intézmény reform esetén is bizonyára egészen más irányban fejlődött volna, mint az tényleg történt.

De most térjünk vissza hazai viszonyainkhoz.

(Folytatása következik.)

A hagyatékkal kapcsolatos, de nem örökösödési kérdések rendezése az örökösödési eljárás során.

Irta: *Antalfy Zsiros Aladár dr.* budapesti kir. közjegyző-helyettes.

A budapesti királyi törvényszék, mint polg. felebbviteli bíróság 21 Pf. 15.625/1928. szám alatt hozott végzését egész terjedelmében közölte indokolásával együtt a Közlöny 28-ik évfolyama 2. számában (1929 februári szám) „A hagyatéki hitelező jogköre az örökösödési eljárásban” címen. Miután e végzés alapvető kérdésekben az eddigi gyakorlattal szemben homlokegyenest ellenkező nézetet vall, — e soraimmal az eddigi állapotot óhajtom megvédeni.

A végzés lényege az, hogy a kir. törvényszék nem tartja megengedhetőnek a közszerzeményi jognak a különvagyonnak, hozománynak és más egyéb igénynek a hagyatéki eljárás során közös megegyezéssel való rendezését s illetve ezen jogigények tekintetében létrejött megállapodásnak a hagyatéki átadásával egyidejű elintézését. (Magát a nehézményezett határozatot itt teljes egészében nem közlöm; felteszem, hogy azt mindenki elolvasta.)

A kérdésnek alaposabb bírálata hosszabb tanulmányt igényelne, amihez nagy elfoglaltságom időt nem enged.

Az örökösödési eljárást szabadságharcunk leveréséig a régi törvényeink, így különösen az 1836. évi XIV. és az 1840. évi VIII. t.-c. szabályozták a Hármaskönyvvel és több más igen sok törvénnyel együtt. Ezután rövid ideig az osztrák eljárási jog, majd az országbirói értekezlet, azután az 1868. évi LIV. t.-c. s végül az 1894. évi XVI. t.-c. s illetve az ezeket azonosító törvények és rendeletek.

Az örökösödési jog fogalmi körén kívül eső egyéb igényeknek a hagyatéki eljárás során való kielégítésére a Hármaskönyvben találjuk az ide vonatkozó legrégibb intézkedést.

Az I. R. 100. cimből kimondja ugyanis, hogy a jegyajándékot az asszony hitbérével együtt, részére ki kell adni a férj halála után s azok a *többi ingó vagyon felosztásakor osztály alá nem esnek*. Hasonlóan a feleségre vonatkozók az 1840. évi VIII. t.-c. 8. §-ában megírtak. Itt már a közszerzeményt védi a törvény a jobbágyoknál. „Azokról úgy egyik, mint másik, fele részben szabadon rendelkezhetik, . . . stb.” A 14. §. pedig megfelelően a H. K.

fent idézett címe szerint kimondja a jobbágyokra is, hogy a hozomány „minden örökösödésnél és osztálynál az özvegynek s a törvényes örökösöknek mindenekelőtt azonnal kiadandó.”

Az 1836. évi XIV. t.-c., amely az osztályról szól a 11. §-ában a következőket tartalmazza: Ha valamely örökös bármely *idegen* által a javak átvételében gátoltatik, *az illető felek tökéletes kihallgatása után fog intézkedés tételni . . .*, amely kihallgatás az ezen törvény 1. §-ában megírt örökösödési eljárás során történik. A felek meghallgatásakor a felek között szerepel az idegen is.

Ezek határozott rendelkezések, amelyek az igényvel bírót, — az özvegyet, — a hitelezőt, — a tulajdoni igényvel bírót — igényeik érvényesítése tekintetében a hagyatéki eljárásra utasítják. Miután az országbirói értekezlet a régi törvényeket hatályukban fenntartotta, nyilvánvaló, hogy a törvénykezési rendtartásnak az 1868. évi LIV. t.-c.-kel történt szabályozásáig a fenti igények az örökösödési eljárás során érvényesítettek.

A magyar alaki öröklési jog leglényegesebb része volt mindig az osztálytevés, a hagyatéki javak miként való megosztásáról szóló megegyezés, amelyet az osztálylevélbe foglaltak.

Herczegh Mihály „Magyar Családi és Öröklési jog” című művének második kötete 264. lapján az „Osztály”-ról írt fejezetében egyebek között a következőket mondja: „Az osztály természete abban nyilatkozik, hogy az örökös az osztály illetményével átveszi egyszersmind azon terheket is, melyek a hagyatékkal egybe vannak kötve. Ilyenek az örökös adóságai, számadási terhek stb. és az ugynevezett jogi terhek p. o. női hitbér, hozomány, özvegyi jog.” Miután a terhek az egész hagyatékot terhelték, az osztálylevél a terheknek miként való viselése tekintetében intézkedett.

Herczegh Mihály említi meg, hogy még Frank Ignác is öröklési jognak tekintette a közszerzeményi jogot s hogy a tévedése nyilvánvalóan onnan ered, hogy a közszerzeményre vonatkozó törvényes szabályozásnak az örökjogban is fontos jelentősége van, mert annak gyakorlati hatása akkor jelentkezik, amikor a házasság elenyészik, történik pedig ez leginkább a halál által.

Az országbirói értekezlet csak a hivatalból való örökösödési eljárást ismerte s 167. §-ában kimondta, hogy ezen eseteken kívül bírósági eljárásnak helye nincs. Az ingatlanokra külön eljárást rendelt. „Az öröklési jog kimutatva lévén a birtokbíróság erről bizonyítványt állít ki.” Az eljárás tekintetében kimondja, hogy az

osztályt az eljáró szolgabíró hivatalból egyezség útján eszközli. Egyébként az országbírói értekezlet kifejezetten fenntartotta régi törvényeink rendelkezését.

Az 1868. évi LIV. t.-c. kifejezett intézkedést az özvegy s a tulajdoni igénylők igényeinek miként való érvényesítése tekintetében nem tartalmaz. Egy egészen újszerű intézkedés az, amelyben az ismeretlen hitelezők összehívásának intézményét valósítja meg az 573. §.-ában. Ez mindenestre annak igazolásul szolgál, hogy a hitelezők meghallgatása nem volt kizárt dolog, sőt az eljárás keretébe tartozónak tekintette. Miután azonban e szakasz kifejezetten kimondja, hogy ezek összehívása csak akkor történhetik meg, ha ezt az örökösök kívánják, már leszögezése azon jogelvnek, hogy az örökösödési igénytől eltérő más egyéb igény tekintetében intézkedés a hagyatéki eljárás során csak akkor tehető, ha ez az örökösök beleegyezésével történik. Egyébként ugyanis a hagyatéki eljárás tekintetében szükreszabott törvény más intézkedést nem tartalmaz. De megalapozza a mai leltározásra vonatkozó álláspontot, amely szerint minden vagyontárgy leltározandó, amely az örökhagyó tulajdonaként vélelmezhető annak megjegyzésével, hogy a leltározott vagyontárgyat ki és mi címen igényli.

Bírói gyakorlatunkban alig találni oly döntést, ami e kérdés megvilágosítására szolgálna.

Az 1868. LIV. t.-c. érvényben léte alatti jogfelfogást tükrözi vissza a Debreceni tábla 1. sz. polg. döntvénye (15.761/91 Márkus. Felsőbiróságaink elvi határozatai XI. k. 327. lap.). Kimondja ez a határozat, hogy az, aki valamely hagyatékhöz tartozó ingatlant megvett még a hagyaték átadása előtt, nincs jogosítva a hagyatéki eljárást megindítani, sem az eljárás folyamán kérni, hogy a megvett ingatlan közvetlenül az ő javára telekkönyveztesse, mert ezt csak az örökös kérheti, — hanem csupán a telekkönyvi rendtartás 73 §-a alapján folyamodhat átírási engedélyért. Az örökös azonban az átadás előtt is jogosítva van öröksége felől rendelkezni s ennél fogva a hagyatéki bíróság az örökös által történt bejelentését az eladásnak nem hagyhatja figyelmen kívül s abban az esetben az örökös és a szintén jelentkező harmadik személy nyilatkozatainak jegyzőkönyvbe foglalása után abból az alkalomból, amidőn a hagyatéket az örökös részére átadja a telekkönyvi hatóságot az iránt tartozik megkeresni, hogy a hagyatékátadó végzés telekkönyvi foganatosítása alkalmával a tulajdonjogot a szerző

harmadik javára kebelezze be, mert ez az intézkedés az örökösödési eljárást szabályozó törvény rendeleteibe nem ütközik s mégis módot nyújt arra, hogy az örökös és idegen személy között valamely örökség tárgyát képező ingatlan vagyona létrejött a közelben gyakorta előforduló, ily jogügyletek a hagyatéki eljárás befejezésével egyidejűleg érvényesíthetők legyenek.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy az 1868. LIV. t.-c.-nek az örökösödési eljárást szabályozó része e határozat irányvonalában semminemű rendelkezést nem tartalmaz, ezt a határozatot, mely minden kétséget kizáróan megállapítja az örökösödéson kívül álló jogviszonyok rendezhetőségét, olyannak kell tekintenünk, mely az ez irányu állandó gyakorlatnak megrögzítője.

Inkább csak a határozatok indokaiban találunk utalásokat, megjegyzéseket. Ilyenek: „Midőn a hagyatéki eljárás folyamán nem az örökösödési, hanem más természetű jog vált vitássá, perre utasításnak a Perrendtartás 587. §.-ához képest nincs helye. (Kuria 1956/84. Dt. XI. 361.) Tehát nem a megegyezés vagy a kérdésnek a hagyatéki eljárásban való tárgyalása volt tilos, hanem a vitássá vált ilyen jognak a hagyatéki eljárásban való elintézése perreutasítás útján.

Egyetlen egy olyan esetet sem találtam, amelyben utasította volna a felsőbb bíróság a bíróságokat, hogy az örökösödési kérdésektől eltérő más kérdések rendezését az örökösödési eljárás köréből zárja ki.

A jog fejlődésének során kialakult gyakorlatot kristályosította ki jogszokássá a közjegyző a hagyaték tárgyalásakor. Ez a gyakorlat az évszázadokkal előbb hozott törvényekre s törvényes szokásokra támaszkodott az alatt fejlődött ki s meg van ma is a maga csorbitatlan egészében. Ezt a gyakorlatot, amely tökéletes jogvédő intézményként mindenki érdekeit egyformán megvédte, bíróságaink szentesítették akkor, amikor a beterjesztett jegyzőkönyvek s később osztálykivonatok alapján a hagyatékok átadását eszközölték. Amennyiben tehát törvényes szabályozást nem nyert volna is, azt törvényes erővel bíró jogszokássá tette a bíróság gyakorlata, amely annak megdöntéséig minden bíróságra egyformán kötelező erővel kell hogy birjon. Ez a gyakorlat pedig a következő:

Az örökösödési eljárás során az érdekeltek egymásközött tárgyalásokat folytatnak a hagyatéki kimutatásokba örökhagyó hagyatékaként leltározott, de az örökhagyó tulajdonát nem képező

javak sorsa felől. Az érdekeltek erre vonatkozó megjegyzéseit az eljáró közjegyző a hagyaték tárgyalási jegyzőkönyvbe felveszi s ha a felek között megállapodás jött létre, ezen megállapodás alapján a hagyaték tárgyát nem képező vagyontárgynak az örökösök körén kívül eső érdekelt javára leendő kiadhatása s illetve átadása végett az illetékes hatóság vagy intézmény a hagyatékátadó végzésben megkerestetett. Az eljárásnak ezt a folyamatát, mint említettem, régi törvényeink s a gyakorlat alapján a célszerűség teremtette meg s jogot adott ahhoz a minden embernek kijáró azon sajátos joga is, hogy ügyeiben általában megállapodásokat köthessen. Ez a megállapodás semmiben sem különbözik más megállapodásoktól, mert a megállapodást itt is az érdekeltek kötik, akik közül az érdekeltek egyik csoportját arra hivatottakká teszi az ipso jure öröklés.

Tény az, hogy a ma érvényben levő örökösödési eljárás alig tartalmaz oly rendelkezést, amely az örökösödés kérdésén kivüleső kérdések megoldásával foglalkozna. Az egész eljárás végig vonul ugyan a zálogjoggal biztosított hitelező és a zárlat által biztosított tulajdoni igényel bíró (Öe. 3. §. 3. p.) érdekeinek figyelembevétele — s már önmaga az, hogy az érdekeltek közé felvette a hitelezők és tulajdoni igényel bírók ezen megjelölt csoportját, igazolja a tételt, hogy az örökösödési kérdéstől eltérő más kérdések rendezése is az örökösödési eljárás keretébe tartozik, — de egyetlen oly szabály nincs, amely az érdekeltek e két csoportja érdekeinek, nemleges rendelkezésekkel való megvédésén túl terjedve, pozitív — végrehajtható — rendelkezéseket tartalmazna. Még kevésbé tartalmaz rendelkezéseket a most említetteknel kevesebb jogosultsággal bíró hitelező és tulajdoni igényel bírók érdekében. Bár az Öe. ezen álláspontját célszerűségi szempontból helytelennek tartom, ennek magyarázata a következőkben adható.

A régi magyar örökösödés alapja a törzsöröklési rendszer volt, amely szerint a törzsnek, később a családnak a vagyona a törzsé, a családé s az egyén annak mintegy csak haszonélvezője. Az ágtól, a családtól származó ezen vagyon tehát minden további nélkül az azt birtokló kiesésével annak örökösei, a vérségi kapocs szerinti jogutódai birtoklásába került. Ennek az áthárulásnak ipso jure való bekövetkezte megmaradt az évszázadok szokása szerint, dacára annak, hogy az ősiség eltörlése gyökerében változtatta meg az egész vagyoni rendszerünket. Az örökösödési eljárás az ipso jure öröklés.

közvetlen és azonnal történő átszállása kizárja az államhatalomnak beavatkozását. Ez az alaptétel kifejezést is nyer örökösödési eljárásunkban, amikor kimondja, hogy a hagyaték önjogú örökösei azt eljárás tárgyává tenni nem köteleztetnek, csak akkor, ha azt köztekintetek teszik indokolttá. Nem rontja le ezen megállapítást az, hogy az Öe. rendelkezéseinek rendszerbe foglalásakor ez csak mellékkérdésként kezeltetik, mert az Öe. egyéb rendelkezései ezen az alaptételen nyugsznak s csak ebből a szemszögből magyarázhatók. Az örökösödési eljárás vagy hivatalból vagy az érdekelt fél kérelmére indítandó meg. Hivatalból akkor, ha azt közérdek követeli (kiskorúak, telekkönyvi állapot rendezése), ha pedig köztekintet a hivatalból való rendezést nem kívánja, úgy az államhatalom közbelépése szükségtelen, mert hiszen a hagyaték az örökös elhalálozásakor az örökös tulajdonába került s így az eljárás csak akkor indítandó meg, ha valamelyik fél kéri.

Ezt az álláspontot legpregnansabban jutatta kifejezésre, mint fentebb említettem, az ideiglenes törvénykezési szabály 167. §-a. Az 1868. LIV. t.-c. már tágított ezen s még bővebbé tette azt az 1894. évi XVI. t. c. azzal, hogy az érdekeltek kérelmére megindítandónak tekinti az eljárást, még ha az az érdekelt nem is örökös.

Megállapítható az, hogy az Öe. vigyáz e jogelvre minden rendelkezéseiben. Vigyáz arra, hogy a kívül állók — a nem örökösök, ha tényleg érdekeltek is, az eljárás lefolytatását tulontul ne bonyolítsák. Épen ez a kínos vigyázat az, ami tévedésbe ejtheti az embert. Kimondja, hogy örökösödési eljárást csak az érdekeltek indíthatnak meg. Érdekeltek pedig csupán az örökösök és az ingatlanhagyományos. Igaz ugyan, hogy az érdekeltek közé felveszi még a törvény a jelzáloggal biztosított hitelezőt és az ingatlanra zárlatot kért tulajdoni igénylőt is, de ezeknek az eljárás megindításán kívül jogokat nem ad. Előterjesztést tehetnek ugyan a zálogjogukkal vagy tulajdon iránti feljegyzésükkel terhelt ingatlanok a hagyaték átadása előtti elidegenítése során (Öe. 94. §.) s értesítenek a hagyatéki tárgyalás megtartásának idejéről és kézbesítetik részükre a hagyatékátadó végzés; — de ezen negatív jogosítványokon kívül pozitív joguk nincsen, eltekintve az örökösödési eljárás megindításától és a felfolyamodás jogától. Maga az a tény azonban, hogy a hitelező és tulajdoni igénylők e köre általában megemlítetik s a hagyaték tárgyalásáról értesítenek, bizonyítéka annak, hogy az örökösödési eljárás ezeknek az

örökösökön kívül álló e személyeknek jogokat kívánt biztosítani, legalább is azt a jogot, hogy előterjesztést tehessenek.

Említést tesz még az Öe. 36. §-ában az ingó hagyományosról és a hitelezők csoportjáról. Ezek azonban csak leltározást kérhetnek, de egyéb jogosítványuk nincsen. A törvény ezeket érdekelteknek nem tekinti.

Az örökösödési eljárásnak most, említett rendelkezéseiből, amint már említettem, azt következtethetné valaki, hogy az Öe. 3. §-ában megnevezett érdekelteknek kimondottakon kívül álló egyéb érdekeltek az eljárásból egyáltalában ki vannak zárva.

Ez a felfogás téves. Az 1894. évi XVI. t.-c. törvényjavaslathoz fűzött miniszteri indokolás kijelenti, hogy az örökösödési eljárás egy intézkedésével sem akarja az ipso jure öröklés elvét sérteni, mert azt teljes mértékben fenntartani kívánja. Az egyéni jogból eredő szabadságot csak a köz érdekében óhajtja korlátozni ott, ahol ez pl. a telekkönyv vezetése érdekében szükségesnek mutatkozik. Ez azt jelenti, hogy a felek akaratelhatározása általában csak ott ütközik korlátokba, ahol az az állam rendjével jut ellenkezésbe. Ez az örökösödési eljárásra vonatkoztatva azt jelenti, hogy ha a hagyatéki eljárás folyamatba tétetett, annak során az avval kapcsolatos kérdések mindegyike bevonható az elrendezendő csoportjába, amelyet az örökös ilyennek tart s amelynek ottan való elrendezése valamely tiltó rendszabályba nem ütközik.

Az észszerűség eme parancsa fejlesztette ki a közjegyzők útján a hagyatéki eljárás során követett azon gyakorlatot, mely anyagi örökösödési rendszerünket alapul véve, a józan észre támaszkodva, figyelemmel az eljárási szabályokra, közmegelégedésre bonyolította le egy emberöltőn át az állampolgárok hagyatékát.

Felsőbiróságaink egyetlen határozata sem tartalmaz olyan rendelkezést, amelyből még csak következtetni is lehetne arra, hogy a kifejlődött gyakorlatot bármely tekintetben helytelennek tekintené. Tény az, hogy több határozat kimondotta, mely szerint a hagyatéki eljárás során az örökösödési kérdéseket nem érintő minden egyéb igény rendezése nem az örökösödési eljárás, hanem a törvény rendes útjára tartozik. Ez azonban nem azt mondja ki, hogy szabálytalanul járt el a közjegyző akkor, amikor pl. az özvegy azon bejelentését, hogy közszerzemény címén a hagyatékként leltározott ingatlanra igényt tart, — jegyzőkönyvbe foglalta, hanem

azt kifogásolta, hogy az örökös által kifogásolt ezen igény érvényesítése tekintetében az eljáró hagyatéki bíróság az özvegyet az Öe. 85. §-a alapján perre utasította. A végzésben hivatkozott határozat is ezt mondotta ki. Ez pedig nem alkalmas a végzésben elfoglalt álláspont megokolására, mert e kuriai határozat tudomásul veszi azt, hogy az özvegy igényét bejelentette, sőt éppen a hozott végzés alapelveivel homlokegyenest ellenkezően kimondotta még a következőket: „A hagyatéki felerésze azonban a közszerzeményi igény biztosítására azért rendeltetett visszatartani ... stb,“ vagyis *nemcsak elismeri azt, hogy az özvegy közszerzeményi igénye a hagyatéki eljárás során jogszerűen tárgyalatott, hanem még biztosítja is a közszerzeményi részt visszatartással, nehogy az özvegynek az abban való tényleges részvételére az átadás folytán veszélyeztetetté váljon.* Valószínűnek tartom, hogy a hivatkozott 2288/1904. számú kuriai határozat indokolását a kir. törvényszék nem olvasta, mert különben határozatát ily irányban meg sem hozta volna, ha azt ezzel az ítélettel óhajtotta alátámasztani.

(Folytatjuk.)

Közlemények.

Halálozás. Kegyeletes megemlékezésül regisztráljuk, hogy *léczfalvi Bodor Ferenc dr.* veszprémi kir. közjegyző f. évi április hó 12-én elhalálozott.

Érdemes kartársunk emlékét kegyelettel őrizzük meg.

A Magyarországi kir. Közjegyzők Országos Egylete legutóbbi közgyűlésén megválasztott *központi bizottságot* alakuló ülésre f. évi április hó 14. napjára *Janits Imre dr.* budapesti kir. közjegyző irodájába hívta össze *Rónay Károly dr.*, mint legidősebb tag.

A központi bizottság mindenekelőtt *Rónay Károly dr.* v. kir. közjegyzőt, kinek az intézmény érdekében kifejtett fáradhatatlan s eredményes munkálkodását *Lázár Ferenc dr.* szép szavakkal méltatta, utóbbi indítványára egyhangúlag az Egylet *tiszteleti elnökévé* választotta.

Azt határozta továbbá a központi bizottság, hogy az Egylet tisztségeire (elnök, alelnök, titkár, segédtitkár, pénztáros), melyek betöltése alapszabályszerűleg a központi bizottság hatáskörébe tartozik — a választást a *szegedi vándorgyűlés* keretében megtartandó ülésén ejti meg s egyben *Janits Imre dr., Sümegi László dr. és Fekete László dr.* személyében a választás előkészítésére jelölő-bizottságot küldött ki.

Felkérte végül a központi bizottság *Rónay Károly dr.* tiszteleti elnököt az ideiglenes ügyvitelre s különösen — tekintve, hogy ennek ügyét eddig is ő intézte — a *szegedi vándorgyűlés* előkészítésének további munkájára s a vándorgyűlésnek az új elnök megválasztásáig való vezetésére.

A nyugdíjtörvény ügye. Az igazságügyminiszter a kir. közjegyzők és kir. közjegyzőjelöltek nyugdíjintézetéről szóló törvényjavaslatot az országgyűlés képviselőházában f. é. április hó 17. napján beterjesztette.

A törvényjavaslatot és indokolást a következőkben közöljük:

1. §. Ennek a törvénynek az alapján országos közjegyzői és közjegyzőjelölti nyugdíjintézet létesül.

A nyugdíjintézet jogi személy. Neve: „Királyi Közjegyzők és Közjegyzőjelöltek Nyugdíjintézete.“ Székhelye Budapest.

2. §. Az intézetnek törvényről fogva tagjai:

1. a közjegyzői névkönyvekbe működökként bejegyzett kir. közjegyzők;

2. a helyettesítési jogosultsággal bíró olyan bejegyzett közjegyzőjelöltek, akik közjegyzőjelölti működésüket életük negyvenötödik évének betöltése előtt kezdték meg;

3. a helyettesítési jogosultsággal nem bíró olyan közjegyzőjelöltek, akik az intézetbe lépnek. Nem léphet be, aki életének negyvenötödik évét betöltötte.

Az igazságügyminiszter rendeletével (7. §.) az 1. bekezdés 1—3 pontja alá eső közjegyzők és közjegyzőjelöltek egyes csoportjait a jelen törvény hatálya alól kiveheti, vagy rájuk külön intézkedéseket tehet.

3. §. A tagok és hátramaradottaik nyugdíjjogosultságához (árvaellátásához) szükséges működési idő közjegyzőknél és helyettesi jogosultsággal bíró közjegyzőjelölteknél tíz év, más közjegyzőjelölteknél húsz év.

Az intézet egyéb szolgáltatásainak feltételeit az igazságügyminiszter rendelettel (7. §.) szabályozhatja.

4. §. A tagok évi járulékot kötelesek az intézetnek fizetni.

5. §. A nyugdíjintézetnek az elnök a törvényes képviselője.

6. §. Fegyelmi vétséget követ el és az 1886:VII. t.-c. 45. § a szerint büntetendő:

1. az a kir. közjegyző, aki a nála alkalmazott jelölt javadalmasítása tárgyában a közjegyzői kamara felhívására vallomást nem tesz, valótlan vallomást tesz vagy jelöltje nyugdíjjárulékának befizetését egészen vagy részben elmulasztja;

2. az a nyugdíjintézeti tag, aki a járulékfizetésével vétkeesen hátralékban marad és azt a közjegyzői kamara felszólításának vételétől nyolc nap alatt meg nem fizeti.

7. §. Az igazságügyminiszter e törvény korlátai között rendelettel szabályozhatja a kir. közjegyzők és közjegyzőjelöltek nyugdíjügyét. A rendelet szabályozza nevezetesen:

1. a nyugdíjintézet szervezetét és működését;

2. az intézet és a tagok, meg a kedvezményezettek közti jogviszonyt, különösen:

a) a tagok részéről teljesítendő szolgáltatásokat;

b) e szolgáltatások megállapításának, beszedésének és behajtásának módját, ideértve a használható jogorvoslatok szabályozását is;

c) az intézet szolgáltatásait és e szolgáltatásoknak a törvényben meg nem határozott feltételeit;

d) a 3. §. szerint szükséges működési idő számításának módját;

e) azt, hogy a működés megszakítása a nyugdíjjogosultságra (árvaellátási igényre) milyen hatással van;

f) a szolgáltatásokra vonatkozó jogok érvényesítésének módját, ideértve a használható jogorvoslatok szabályozását is;

3. §. azt a kérdést, hogy harmadik személy mennyiben szerezhet az intézettől járó szolgáltatásokra jogokat, akár végrehajtás útján, akár más módon.

Az igazságügyminiszter olyan átmeneti rendelkezéseket is tehet, amelyek a törvény rendelkezéseitől eltérnek, különösen elrendelheti vagy megengedheti, hogy az intézet olyan volt közjegyzőket és közjegyzőjelölteket és hozzátartozóikat is részesíthessen juttatásokban, akiknek a közjegyzői vagy a közjegyzőjelölti minősége e törvény életbelépésekor már megszűnt.

8. §. A nyugdíjintézet felett a felügyeletet az igazságügy-miniszter gyakorolja.

Ezt a törvényt az igazságügyminiszter hajtja végre. Ő állapítja meg a törvény életbelépésének a napját is.

Indokolás. Ezidőszerint nincs gondoskodás arról, hogy a kir. közjegyzők és közjegyzőjelöltek munkaképtelenségük esetére el legyenek látva, sem pedig arról, hogy a közjegyző vagy a közjegyzőjelölt halála után hátramaradottainak megélhetése biztosítva legyen. Fennáll ugyan egy magánegyesület, a „Magyarországi Királyi Közjegyzők Nyugdíjintézete“, amely ezt a célt lenne hivatva szolgálani, de ez egyrészt nem foglalja magában a közjegyzői kar egész testületét, mert ez az önkéntes belépés elvén létesült, másrészt vagyona a háború és az azt követő gazdasági események következtében csaknem teljesen elveszett.

Ennek az állapotnak a következménye egyrészt az, hogy az elaggott, munkaképtelen kir. közjegyzők további ügyködését el kell nézni, hogy működésüknek megszüntetése megélhetésüktől meg ne fossza őket, másrészt pedig az, hogy a meghalt közjegyzők és közjegyzőjelöltek hátramaradottai nem ritkán nyomorba jutottak, vagy mások segélyezésére szorultak.

Mindezeket a bajokat csak úgy lehet kiküszöbölni, ha a közjegyzői karhoz tartozókról és hozzátartozóikról olyan külön intézmény gondoskodik, amelynek léte a törvény kötelező rendelkezésén alapul s amely a kötelező tagság elvén épül fel. A közjegyzői kar hivatalos állásfoglalása szerint óhajtja és szükségesnek tartja, hogy a kir. közjegyzők és családtagjaik ellátására nyugdíjintézet létesüljön. Minthogy azonban vannak a karban egyesek, akik nem volnának hajlandók saját akaratukból a nyugdíjintézetbe belépni és minthogy a nyugdíjintézmény csak úgy fejthet ki sikeres működést, ha az egész közjegyzőséget magában egyesíti: törvényben kell a közjegyzői karhoz tartozók részére nyugdíjintézetet létesíteni, amely az egész közjegyzői kart magában egyesítse és a részletes indokolásban kifejtendő elvek szerint kiterjessze működését a közjegyzőjelöltek egy részére is. Ez a törvényjavaslat célja.

Az intézet szervezetének és működésének szabályozását a törvényben nem tartanám kívánatosnak, mert az intézmény működése során előreláthatólag szükségessé válik majd a szabályozás módoszatainak a viszonyokhoz alkalmazása s ennek megvalósítása célszerűbben utalható a rendeleti jogalkotás útjára. Ezért a 7.

§-ban rendeleti szabályozásra kérek felhatalmazást és magába a törvényjavaslatba csak azokat a rendelkezéseket vettem be, amelyek természetüknél fogva törvényhozási rendelkezéseket kívánnak.

A törvényjavaslat egyes rendelkezéseire vonatkozólag a következőket kívánom előadni:

Az 1. §. külön indoklást nem kíván.

A 2. §. azt határozza meg, hogy a nyugdíjintézetnek kik a tagjai. E szerint tagok: a kir. közjegyzők valamennyien, a közjegyzőjelöltek közül ellenben magánál a törvénytől fogva csak azok lennének tagok, akik a közjegyzőjelölti működést életük negyvenötödik évének betöltése előtt kezdték meg és e mellett helyettesi jogosultsággal is bírnak. A helyettesi jogosultsággal bíró azoknak a közjegyzőjelölteknek az ellátása, akik életük negyvenötödik évének betöltése után kezdik a közjegyzőség terén működésüket, a nyugdíjintézetet aránytalanul megterhelné és ezzel anyagi életképességét kétségessé tenné. A helyettesi jogosultsággal nem bíró jelöltek nagy része pedig nem állandóan működik a közjegyzői munkakörben és így nem volna indokolt őket a nyugdíjintézet kötelékébe bekényszeríteni. Minthogy azonban szórva-vannak olyan közjegyzőjelöltek is, akik bár helyettesi jogosultságot nem szereznek, a közjegyzőség terén élethivatásként kívánnak működni, lehetővé kívánom tenni, hogy önként a helyettesi jogosultsággal nem bíró jelölt is beléphessen az intézetbe, ha életének negyvenötödik évét még nem töltötte be. Természetes, hogy ez a rendelkezés nem érinti az 1928:XL. t.-c. 17. §-ában (1. bekezdés 5. pont) foglalt azt a rendelkezést, hogy a közjegyzőjelöltek az ott megjelölt intézetnél önként biztosíthatják magukat öregségük és rokkantságuk esetére.

A §. utolsó bekezdése alapján főleg nyugdíjas közszolgálati alkalmazottnak a biztosítás kötelezettsége alól való kivételét tervezem.

A 3. §. a nyugdíjra jogosító működési időt határozza meg, még pedig közjegyzőknél és helyettesi jogosultsággal bíró közjegyzőjelölteknél tíz évben, más közjegyzőjelölteknél húsz évben. A helyettesi jogosultsággal nem bíró közjegyzőjelöltek tehát csak hosszabb idő múlva szerzik meg a nyugdíjjogosultságot, mint a közjegyzők és a helyettesek, de ez a megszorítás elkerülhetetlennek látszik, mert az ő ellátásuk a nyugdíjintézetre előreláthatólag

még így is súlyos terhet fog róni, ilyen megszorítás nélkül pedig ez a teher az intézet életképességét fenyegetné.

A nyugdíjon kívül az intézet fizetőképességéhez képest más szolgáltatásokat is nyújthat tagjaiknak és hátramaradottaiknak; az erre alapot adó működési időt azonban törvényben meghatározni nem volna kívánatos, mert az intézet anyagi helyzetét pontosan előre látni nem lehet, ezeknek a szolgáltatásoknak a feltételeit pedig úgy kell majd megállapítani és a szabályozást esetleg időnként úgy kell megváltoztatni, hogy ez az intézet anyagi helyzetéhez simuljon.

A 4. §. a tagok járulékfizetési kötelezettségét mondja ki. A közjegyzői kar a nyugdíjintézetet saját erejéből akarja megvalósítani, az állam anyagi támogatására nem számít, az intézet jövedelme tehát — esetleges önkéntes adományokon felül — főleg a tagok járulékaiból fog állni.

Az 5. §., amely szerint az intézetnek az elnök a törvényes képviselője, indoklásra nem szorul.

A 6. §. a szükséges fegyelmi rendelkezéseket tartalmazza.

A 7. §. első bekezdésének indokait már az általános indoklásban előadtam.

A 7. §. utolsó bekezdésében arra kérek felhatalmazást, hogy rendelettel olyan átmeneti rendelkezéseket is tehessek, amelyek a törvény rendelkezéseitől eltérnek. E felhatalmazás alapján módomban lenne például nyugdíjjogosultságot adni olyan közjegyzőknek és közjegyzőjelölteknek, akik az új intézet tagjai már nem lehettek, mert közjegyzői működésük rövidebb idővel a törvény életbelépése előtt megszűnt, valamint az ilyen közjegyzők és közjegyzőjelöltek hozzátartozóinak is. Módomban lenne továbbá a törvény 2. §-ával ellentétben megengedni, hogy a törvény hatályban létének első idejében beléphessen a nyugdíjintézetbe helyettesi jogosultsággal nem bíró olyan jelölt is, aki élete negyvenötödik évén már túl van, de ennél fiatalabb korban már megkezdte közjegyzőjelölti működését. Előreláthatóan szükséges lesz annak az elrendelése is, hogy az intézetet a törvény hatálybalépésének első hónapjaiban még ne terhelje a nyugdíjfizetési kötelezettség. Mindezeknek és más átmeneti jelentőségű rendelkezéseknek a törvénybe való felvétele a törvényt aránytalanul megterhelné, amellet az sem lehetetlen, hogy életbeléptetése alkalmával bizonyulnak szükségesséknél olyan átmeneti rendelkezések, amelyeknek szükségességét ma még előre-

látni nem lehet. Természetesen ezeket az átmeneti rendelkezéseket a közjegyzői kar meghallgatásával kívánom megtenni olyképp, hogy a közjegyzői kar ne legyen emiatt túlságosan megterhelve és a nyugdíjintézet anyagi helyzete ne váljék nagyon terhessé.

A 8. §. az Intézet felügyeletét, a törvény végrehajtását és életbeléptetését az igazságügyminiszterre bizza. Rendelkezései indoklásra nem szorulnak.

A közhitelesség és az ügyvédek. A magyar ügyvédség súlyos helyzetének megjavítását célzó mozgalmak keretében a magyar ügyvédek kamaraközi értekezletének egy memoranduma került az igazságügyminiszter elé. Ez a memorandum képezte alapját annak az ankétának, amelyet április hó 18-án az igazságügyminiszter vezetése alatt a miniszteriumban tartottak meg. A memorandumban az ügyvédek helyzetének szanalását tárgyaló több irányú javaslatok között szerepel az ügyvédeknek bizonyos irányban közhitelességgel való felruházása. Ebben a kérdésben úgy az ankétán, mint pár nappal később az igazságügyi tárca költségvetésének tárgyalása rendjén a parlamentben a legilletékesebb helyről bizonyos nyilatkozatok is hangzottak el. Mivel a memorandum ez irányú előterjesztéséről még biztos információt szerezni nem állott módunkban s másrésről az illetékes kijelentések tekintetében is csupán a hírlapi közlésekre vagyunk utalva, ebben a kérdésben ezuttal még tartozkodnunk kell a végleges állásfoglalástól. Azonban részletek és a nyilatkozatok pozitív szövegének ismerete nélkül is s mindjárt az ez irányú javaslat publikálásának első pillanatában a magyar közjegyzői intézmény integritása és a magyar közjegyzőség jövője érdekében szavunkat kell felemelnünk minden olyan törekvessel szemben, amely a magyar közjegyzői intézmény legjellegzetesebb attributumának, a közhitelességnek megosztását célozza. A múltban is jelentkeztek már ily irányú törekvések. Ilyen volt az ügyvédközjegyzőségnek torz gondolata. Ilyen veszély fenyegetett az okirati kényszerről szóló törvény javaslatban, ahol a közjegyzői hitelesítést az ügyvédi ellenjegyzéssel egyenlő értékűvé kívánták tenni. Ahogy azonban a múltban is a legnyomatékosabb formában tiltakoztunk az ilyen súlyos következményekkel járó és amellet a tervbe vett célt alig szolgáló tervezetekkel szemben, ezuttal és addig is, amíg a kérdés minden részleteinek ismerete után, végleges álláspontunkat kifejthetnénk, a közhitelesség megosztását célzó javaslattal szemben a leghatározottabb és a

legnyomatékosabb óvásunkat kell bejelentenünk. Kifejezetten hangsúlyoztatnunk kell ez alkalommal, hogy az ügyvédi kar súlyos helyzetét ismerjük s a magunk részéről is készséggel akceptálunk és támogatunk minden olyan javaslatot, amely a szanálást idegen érdekek sérelme nélkül szolgálni hivatott. Azonban a közjegyzői kar gazdasági helyzete a nagyszámú állásszaporítások s az általános gazdasági viszonyok miatt hasonlóan megrendült, akárcsak az ügyvédeké. Az ügyvédi karnak tehát olyan segítséget nyújtani, amely a közjegyzői intézmény integritásának megbontásával e karnak súlyos helyzetét jelentősen fokozza s viszont az ügyvédi karnak komoly és általános segítséget alig nyújt: céltudatos és helyes igazságügyi politika alig lehet. Másrészt pedig, ha egyszer ez a megbontási processzus megkezdődik, újabb alkalmakkor precedensül fog szolgálni az újabb megnyirbálásra. Az intézmény integritásának fenntartása tehát a magyar közjegyzői kar élet és létkérdése. Az új igazságügyminiszter becsületes törekvéseit és kérlelhetetlenül igazságszerető felfogását ismerve, teljes bizalommal kell tekintenünk minden olyirányú kísérlet sikertelensége elé, amely a közjegyzői intézmény alapvető attribútuma s a nehéz viszonyok között élő magyar közjegyzői kar létérdeke ellen irányul.

A közigazgatási javaslat képviselőházi tárgyalása során *Kálmán Jenő* országgyűlési képviselő indítványt terjesztett elő, hogy szemben a bizottság ellenkező határozatával az eredeti javaslatnak a kir. közjegyzőknek a törvényhatóságokban való képviselőletére vonatkozó rendelkezése állíttassék vissza.

Ez indítványhoz a belügyminiszter is hozzájárult s azt a képviselőház nagy többséggel elfogadta.

Kézikönyv a közjegyzői ügyvitelről. Régóta érzett hiányt fog pótolni az 1874:XXXV. s az 1886:VII. t.-c.-re, azok egyes rendelkezéseinek magyarázatára a kapcsolatos gyakorlatra és iratmintákra stb. kiterjedő az a kézikönyv, melynek összeállításán *Berzsenyi László dr.* kartársunk dolgozik.

Ily irányú kézikönyv u. i. hosszú idő óta nem jelent meg, *Móricz József dr.* kir. közjegyzőhelyettes legutóbb megjelent ily tárgyú könyve pedig tudomásunk szerint teljesen elfogyott. Sokszor hallunk pedig panaszt — főként a karon kívül állók közül kinevezettek részéről — mely sürget ily kézikönyvet.

Azokon kívül, kik e panaszt hallatták, nyilván mások is, — sőt bizonyára az egész közjegyzői kar csak örömmel fogadja

Berzsenyi László dr. keszthelyi kir. közjegyző ebbeli elhatározását, aki általunk azt a kérést intézi valamennyi kartárshoz, *legyenek szivesek őt e munkájában a gyakorlatukban szerzett tapasztalataik közlésével, adatok szolgáltatásával stb. támogatni.*

Kihirdetett törvények. Az 1929. évi VII. törvénycikk a szeméremsértő közlemények forgalmának és a velük való üzérkedésnek elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.

Továbbá kihirdetett az Országos Törvénytárnak 1929. évi március hó 20-ik napján megjelent számában:

az 1929. évi VIII. törvénycikk a Bodrogközi gazdasági vasutat, a Nyiregyházvidéki kisvasutakkal összekötő kenézlő-balsai utvonall engedélyezéséről;

az 1929. évi IX. törvénycikk a mezőgazdasági rádiójelentések közhírré tételéről;

az 1929. évi X. törvénycikk a bor előállításának, kezelésének és forgalmának szabályozásáról és a borhamisítás tilalmazásáról szóló 1924:IX. törvénycikk egyes rendelkezéseinek módosításáról és kiegészítéséről.

Továbbá kihirdetett az Országos Törvénytárnak 1929. évi március hó 22-ik napján megjelent számában;

az 1929. évi XI. t.-c. a múzeum-könyvtár és levéltárügy némely kérdéseinek rendezéséről.

Továbbá kihirdetett az Országos Törvénytárnak 1929. évi március hó 31-ik napján megjelent számában:

az 1929. évi XII. törvénycikk a Spanyol Királysággal 1925. évi június 17-én Madridban kötött és az 1926. évi IX. törvénycikkbe iktatott kereskedelmi egyezmény kiegészítésekép 1929. évi február hó 28-án aláírt Pótegyezmény becikkelyezéséről.

Rendeletek. 10.072/1929. I. M. sz. A vásárosnaményi járás-bíróság területén az örökösödési ügyek ellátása. (B. K. 50.)

11.097/1929. I. M. sz. Kiskunhalason második kir. közjegyzői állás rendszeresítése. (B. K. 55.)

32.334/1929. P. M. sz. Az egyes közadók késedelmes befizetése esetében fizetendő pótlékok kulcsának leszállítása. (B. K. 60.)

1120/1929. M. E. sz. A Hatásköri Bíróság hatáskörének kiterjesztéséről és szervezetének módosításáról szóló 1928. LXIII. t.-c. végrehajtása. (B. K. 63.)

268/023/1929. B. M. sz. Felhívás a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság területén lévő gyámpénztárakkal, valamint a magyar S. H. S. állami határ által területükben megosztott magyarországi gyámpénztárakkal szemben fennálló letét- és készpénzkövetelések bejelentésére (B. K. 71.)

1.552/1929. N. M. M. sz. Az öregség, rokkantság, özvegyiség és árvaság esetére önkéntesen és önkéntes továbbfizetéssel biztosítás egyes kérdéseinek szabályozása. (B. K. 73.)

1.700/1929. N. M. M. Az Országos Társadalombiztosító Intézet alapszabálya. (B. K. 73.)

J U D I C A T U R A.

375. Házastársak vagyoni viszonyai szabályozásának alakszerűsége. Különvagyoni megtérítése. Azoknak a szerződéseknek érvényességéhez, amelyek a házastársak vagyoni viszonyaik szabályozása tárgyában kötnek, az 1886:VII. t.-c. 22. §-nak a) pontja értelmében közjegyzői okirat szükséges.

Ezt a szabályt a Kuria újabb gyakorlata akként értelmezi, hogy közjegyzői okiratot nem tart szükségesnek a házastársaknak olyan megegyezésénél, amelyben azok egyes közszerzeményi vagyontárgyak tulajdonjogát a szerzésnél a törvénytől eltérően szabályozzák, feltéve, ha ez a szabályozás foganatba is ment.

Nem engedi meg azonban a Kuria gyakorlata sem az említett szabálynak olyan értelmezését, amely a házastársak vagyoni viszonyainak általános szabályozását tárgyzó szerződéseknel arra az esetre, ha azok foganatba mentek, a közokirati alakot elengedné.

Már pedig az alperes a perben a maga és elhalt neje — a felperes anyja — között ily általános vagyoni szabályozást tárgyzó szerződésnek közokirati alak nélkül történt létrejöttét vitatja és kívánja a kereset elutasítása érdekében érvényesíteni, amikor azt állítja, hogy ő és elhalt neje az 1890-es évek végére eső különélés megszüntetése alkalmával szóbelileg akként állapodtak meg, hogy nejét a házasság alatt szerzett vagyomból semmi sem fogja illetni, vagyis hogy szóbeli szerződéssel elhalt nejének közszerzeményi jogát a házasság alatt minden szerzeményre kizárták.

Ez a szerződés tehát, ha létrejött is, közjegyzői okirat hiá-

nyában érvénytelen s mint ilyen nem gátolja a felperest abban, hogy elhalt anyjának közszerzeményi igényét érvényesítse.

Ezekre való tekintettel az, hogy a vitatott szóbeli szerződés valóban létrejött-e a per eldöntésére nincs befolyással. Nem sérelmes tehát az alperesre az, hogy a felebbezési bíróság ennek a szerződésnek a létrejöttét nem állapította meg s illetve az erre nézve felajánlott bizonyítást mellőzte, hanem a házassági együttélés alatt szerzett vagyonnak a felerészét — és pedig a természetben meglévőket természetben, a természetben meg nem lévőket pedig mai értékben — a felperesnek, anyja közszerzeményi jogán megítélte.

A házassági együttélés alatt szerzett vagyon a házasság megszűntének tényével a törvénytől fogva a házastársaknak, illetve örökösöknek egyenlőarányú tulajdonává lesz.

Ennélfogva az a házastárs, aki a házasság megszűnte után a házasság alatt szerzett egész vagyonnak önkényesen birtokában marad s annak felerészét volt házastársának, illetve volt házastársa örökösének ki nem adja, erre a felerészre nézve jóhiszemű birtokosnak már a házasság megszűntének időpontjától kezdve nem tekinthető s mint ilyen, a kiadandó közszerzeményi vagyonilletőség hasznait a házasság megszűntétől tartozik megtéríteni.

Nem vitás a perben, hogy az alperes elhalt nejének közszerzeményi vagyonilletőségét a felperes tiltakozása ellenére a házasság megszűnte után is birtokában tartja, a felebbezési bíróságnak az a rendelkezése tehát, hogy őt az elvont hasznok megfizetésére nem is a házasság megszűntétől, hanem csak a kereset megindításának időpontjától kezdve kötelezte, rá nézve szintén nem sérelmes.

A felebbezési bíróság az elvont hasznok mennyiségét több év hasznainak átlaga alapján állapította meg, vagyis a megállapításnál figyelembe vette, hogy az egyes években beszédhető hasznok nem egyenlők, minélfogva az alperes alaposan azt sem panaszkodhatja, hogy az egyes években beszédett, illetve beszédhető hasznok külön-külön nem állapítottak meg.

Ami a felperes jogelődjének hiányzó különvagyont illeti, az a házasság alatti szerzeményből törvénytől fogva megtérítendő s mert a hiányzó különvagyoni felerészéért annak a házastársnak a közszerzeményi jutaléka felel, akinek javára a különvagyoni megtérítése iránti igény fennáll, a másik házastárs szükségképpen

megtéríteni tartozik a maga közszerzeményi jutalékából a hiányzó különvagyon másik felerészét.

Az, hogy a házastárs hiányzó különvagyona szerzésre fordított s a közszerzeményi vagyonban benne van, a másik házastársat a megtérítés alól nem menti fel, mert hiszen a hiányzó különvagyon benne van az ő közszerzeményi jutalékában is.

Nincs tehát jogszabálysértés a felebbezési bíróság abbéli ítéleti rendelkezésében, amely a felperes jogelődje részére hiányzó különvagyon felerészét az alperes által megtérítendőnek mondta ki — és pedig nincs jogszabálysértés abban az esetben sem, ha való — amit az alperes állít, hogy a hiányzó különvagyon szerzésre fordított. (Kuria P. I. 6070/1928. sz.)

376. Közvégrendeleteknél a közjegyzői törvény betartása. A kir. közjegyző előtt tett végrendelet felvételénél az 1874: XXXV. tc. 82. §-a értelmében alkalmazandó ugyan az idézett törvény 70. §-ának az a rendelkezése is, hogy a kir. közjegyző, ha a felet nem ismeri, annak azonosságáról két előtte ismert tanú útján, vagy egyéb teljes hitelt érdemlő adatok által meggyőződni tartozik, valamint alkalmazandó ugyancsak az idézett törvény 79. §-a c., pontjának az a rendelkezése is, hogy a közjegyzői okirat bevezető részének magában kell foglalnia annak az előadását, hogy a kir. közjegyző a felet személyesen ismeri, vagy hogy mi más módon győződött meg annak személyazonosságáról;

azonban ugyancsak az 1874: XXXV. tc. 68. §-a a jelzett követelményeket nem sorolja azok közé, amelyek megtartásának elmulasztása a közjegyzői okiratot közokirat erejétől megfosztaná.

Ez azt jelenti, hogy az 1874: XXXV. tc. 70. §-ában és 79. §-ának c., pontjában megszabott követelményeket a törvény a közjegyzői okiratnak nem érvényességi, hanem csak óvatossági kelleiül tekinti, amiből pedig szükségképen következik, hogy ha a közvégrendelet az 1874: XXXV. tc. 70. §-ában és 79. §-ának c., pontjában megszabott követelményeknek nem is felel meg, — ami a dolog természete szerint fennforog akkor is, ha a közvégrendeletnek a végrendelkező személyazonosságának megállapítását tárgyozó tartalma valótlán, — ez a közvégrendelet egymagában érvénytelenné nem teszi s a végrendelkező személyazonossága, ha azt vitássá teszik, a perben bizonyítható.

Ezeknél fogva, bárha a megtámadott közvégrendeletnek az a tartalma, hogy a végrendelkező személyazonosságát az eljáró kir.

közjegyző előtt személyazonossági s egyszersmind ügyleti tanuk igazolták, a fellebbezési bíróság által elfogadott s meg nem támadott tényállás szerint a valóságnak nem felel meg,

tévedett a fellebbezési bíróság akkor, amikor a megtámadott közvégrendeletet csupán ennek az alapján érvénytelennek nyilvánította,

hanem, minthogy a felperes a végrendelkező személyazonosságát is kétségbe vonta, az alperes pedig azt bizonyítani kívánta, — tartozott volna a fellebbezési bíróság az elsőbíróság által idevonatkozóan már beszerzett bizonyítékok felhasználásával és szükség esetén az alperes által felajánlott további bizonyítás felvételével a tényállást megállapítani abban a kérdésben is, hogy a megtámadott végrendelet az örökhagyótól származik-e, vagy nem, mert ennek kiderítése nélkül a végrendelet érvényessége felett a kifejtettek szerint határozni nem lehet. (K. I. 3973/1927.)

377. Ajándékozási szerződés visszterhes voltának megállapítása örökösök között. Mivel a szülők a szerződés tartalma szerint fiuknak az ő gazdaságukban évek során át kifejtett tevékenységét akkorára értékelték, hogy azt a vonatkozó ingatlan tulajdonának átruházásával találták díjazandónak; ezért a szerződést velük szemben saját jogügyleti kijelentésük alapján egészen visszterhesnek kell tekinteni s így egészen közömbös az, hogy a fiú szülei gazdaságában — egy gazdasági cseléd járadóságának alapul vétele mellett — mily értékű munkát teljesített.

Ilyen körülmények között a fiúkat túlélő szülők — akik egyébként már szintén elhaltak — a szerződésben megnyilvánult saját tényükkel szemben nem vitathatták volna sikerrel azt, hogy az ingatlan tulajdonának átruházása akár csak részben is ingyenes lett volna s így fiúk elhalálózásával nem támaszthattak volna jogos igényt aji öröklés címén az ingatlanra.

Ebből következik, hogy a felperesek a vagyónátruházó szülők jogán, mint ezek leendő örökösei az örökhagyó hagyatékához tartozó ingatlanra aji öröklés címén jogos igényt szintén nem támaszhatnak. (K. I. 1927.)

378. Közszerzemény — különvagyon. Jogszabály, hogy a házastársak által, a házassági együttélés tartama alatt vett ingatlan abban az esetben is közszerzemény, ha annak vételárát egészen, vagy részben az egyik házastárs fizeti ki a saját külön vagyonából. Ebből következik, hogy a közszerzemény megosztásánál a

fizető házastárs a vételárat, avagy a vételárból általa kifizetett többletet, hacsak a másik házastársat azzal meg nem ajándékozta, különvagyon címén követelheti az összvagyonból vagy ami ezzel egyenlő jogi hatású, kívánhatja, hogy azt a másik házastárs, illetve örökösei neki megtérítsék.

Minthogy pedig egymagában abból a tényből, hogy a jelzett ingatlanok tulajdonjoga telekkönyvileg egyenlő arányban a felperes és a neje nevére iratott, nem vonható okszerű következtetés arra nézve, hogy felperes az aránylagos vételártöbblettel nejét megajándékozta s annak megtérítéséről lemondott,

jogszabálysértéssel mondotta ki a felebbezési bíróság, hogy annak következtében, miképp a felperes és neje, annak idején a jelzett ingatlanok tulajdonjogát telekkönyvileg egyenlő arányban kebelezték be saját neveikre, ezzel a tényükkel az ingatlanok közszerzeményi természetét egymással szemben megszüntették és a felperesnek készpénzben való megtérítéshez sincs igénye.

Mert ha a felperes a kifejtettek szerint a neje nevében álló ingatlanjuttalékokból természetben való kielégítést nem is igényelhet azon az alapon, hogy a vételár felét meghaladó összeggel járult hozzá saját külön vagyonából a vételhez, ennek az állítólagos vételártöbbletnek készpénzben való megtérítéséhez jogos igénye van, illetve lehet. (K. I. 7506/1928.)

379. Özvegyi jog korlátozása, az időközi hasznok visszatérítése. A Kuria 1926. október 15-én kihirdetett ítéletével a hagyatéki ingatlanok felére korlátozta alperes özvegy haszonélvezeti jogát. A hagyatéki ingatlanok másik felét alperes 1926. november 1-én bocsátotta felperes birtokába, de nem szolgáltatva ki a beszedett hasznokat, amelyek kiszolgáltatását felperes a hagyaték megnyitától kezdődőleg követeli. A Kuria elutasítja az erre irányuló keresetet, mert:

az állandóan követett bírói gyakorlat értelmében az özvegyet a teljes hagyaték haszonélvezete illeti meg mindaddig, míg özvegyi jogát a bíróság jogerős ítélettel nem korlátozta. Ebből folyóan az özvegy a megjelölt időpontig a hagyaték tárgyait felelősség nélkül használhatja, őt illetik meg a dologból eredő hasznok, amennyiben azok az említett időpontig a dologtól elkülönítettek és így az özvegy nem köteles elvont hasznot fizetni a korlátozásra jogosultnak arra az időre, amíg özvegyi jogának a korlátozása jogerősen meg nem történt.

A tényállás adataiból következően az alperes özvegyi jogának a korlátozása tekintetében meghozott bírói határozat a m. kir. Kuriának 1926. október 15-én volt kihirdetésével (Pp. 410. §.) emelkedett jogerőre. Az alperes tehát, a fentebb felhívott jogszabálynál fogva, az eddig az időpontig beszedett hasznokért nem felelős.

Az ítélet jogerőre emelkedésével beállott ugyan annak a hatása, hogy ettől kezdve az alperes rosszhiszemű birtokossá vált, az alperest mégse lehet marasztalni az 1926. október 15-től 1926. november elsejéig, a birtokbaadás megtörténtéig lefolyt időre az elvont hasznoknak a megfizetésére, mert a kereseti ingatlanok után, mezőgazdasági jellegüknel fogva, a jelzett idő alatt, számba vehető haszn rendszerint nincs. (K. III. 870/1928. 1929.)

380. Örökösödési szerződés egyoldalú visszavonása. Az egyoldalú hatálytalanítás jogának fenntartása miatt az öröklési szerződést érvénytelennek nyilvánítani nem lehet.

A szerződéstől való egyoldalú elállás jogának a szerződésben való kikötése a szerződési szabadság elvéből folyik s általában meg van engedve. Nincs is olyan jogszabály, amely ennek a jognak a fenntartását az öröklési szerződéseknél tiltaná.

És nem tekinthető az öröklési szerződéstől való egyoldalú elállás (visszavonás) jogának fenntartása közvetve tiltottnak sem azáltal, hogy az 1876: XVI. t.-c. 35. §-a csak a végrendeletek és halálesetekre szóló ajándékozási szerződések szóbeli vagy írásbeli úton való visszavonásának módjáról rendelkezik és erre nézve a végrendeletek alkotására nézve megszabott alakiságok betartását írja elő, ellenben nem tartalmaz rendelkezést az öröklési szerződések visszavonásának módjáról;

mert nem szabályozza az idézett §. az öröklési szerződés kikötés nélkül való egyoldalú visszavonásának módját sem, holott ennek a részesített személyében beálló bizonyos körülmények fennforgása esetén helye van — és nem szabályozza ez a §. az öröklési szerződés közös megegyezéssel való visszavonásának módját sem, amihez való joga pedig a szerződő feleknek elvitathatatlan.

Ennélfogva abból, hogy az öröklési szerződés visszavonása törvényileg szabályozva nincs, nem következtethető, hogy a törvény az öröklési szerződés egyoldalú visszavonását, illetve az erre vonatkozó jognak kikötését kizárni kívánta volna.

Való, hogy a közös végrendelet és az öröklési szerződés között az elvi különbség az előbbinek egyoldalú visszavonhatóságában s az utóbbinak egyoldalú visszavonhatatlanságában és ezzel a végrendelezési jog szerződészerű megkötöttségében van, minélfogva az egyoldalú visszavonhatóság fenntartásával kötött öröklési szerződés jogi hatása lényegileg a közös végrendelet jogi hatásával egyenlő, azonban az öröklési szerződésnél a végakarati szerződési megkötöttségének a visszavonás beálltáig való fennállása mégis elvitathatatlan, minélfogva az egyoldalú visszavonás fenntartásával kötött öröklési szerződést közös végrendeletnek tekinteni nem lehet.

Nincs helye tehát a megtámadott öröklési szerződés érvénytelenítésének azon az alapon sem, hogy az az egyoldalú visszavonás jogának fenntartása folytán nem más, mint közös végrendelet, közös végrendeletet pedig az 1876: XVI. t.-c. 13. §-a értelmében csak házastársak alkothatnak. (K. I. 8027/1928.)

381. Örökösödési szerződés értelmezésére vonatkozó nyilatkozatok formája. A kereset elbírálásánál mindenekelőtt az a kérdés döntendő el, hogy az örökhagyó és az I. r. alperes fennebb ismertetett kölcsönös nyilatkozatai az öröklési szerződés módosítását (megváltoztatását) jelentik-e, avagy az öröklési szerződés értelmezésének tekintendők.

Abban az esetben ugyanis, ha ezek a kölcsönös nyilatkozatok az öröklési szerződés módosítását jelentik, azok — tekintet nélkül arra, hogy az örökhagyó nyilatkozata a fennforgott egyéb körülmények figyelembevételével szóbeli végrendeletként megáll-e vagy sem, — alaki szempontból érvénytelenek, mert amint az öröklési szerződést kötni, úgy azt módosítani is csak az írásbeli végrendeletek tételére előírt alakosságok megtartása mellett lehet, ezek az alakosságok pedig ezúttal nem tartattak meg.

A m. kir. Kuria álláspontja szerint azonban ezúttal nem az öröklési szerződés módosításáról, hanem csak annak értelmezéséről van szó.

A szerződés idevágó rendelkezése ugyanis arra való tekintettel, hogy pénzünk értéke az öröklési szerződés megkötésekor a háború következtében már jelentékenyen kevesbedett, anélkül azonban, hogy az a köztudatba átment volna, mert a közfelfogás az volt, hogy a szükségleti cikkek ára emelkedett és nem a pénz értéke csökkent, nem nyújt biztos támpontot annak megállapítására, hogy

a szerződő felek a várható hagyaték értékhatárainak meghatározásánál s a felperes hagyományának ezekhez mért összegszerinti megszabásánál milyen értéket tartottak szem előtt, nevezetesen a pénznek háború előtti értékét (az aranyértéket) vagy pedig annak a szerződés megkötésekor volt értékét.

Vagyis a szerződésnek ez a rendelkezése értelmezésre szorul és a szerződő felek (az örökhagyó és I. r. alperes) ismert kölcsönös nyilatkozataikkal a szerződésnek eme kétséges pontja tekintetében azt az értelmet állapították meg, amelyet annak maguk tulajdonítani szándékoztak.

Viszont a kifejtettekből folyik, hogy a szerződő felek kölcsönös nyilatkozata a szerződés módosításának csak akkor volna tekinthető, ha a szerződés világos rendelkezést tartalmazna abban a tekintetben, hogy a szerződés 4. pontjában megjelölt értékek nem aranykorona értékben, hanem a koronának valamely más értékében értendők.

Az öröklési szerződés értelmezésénél pedig éppen úgy, mint más szerződés értelmezésénél, tiltó szabály hiányában a szerződő feleknek bármely alakban és bármely időpontban tett nyilatkozatai figyelembe vehetők és figyelembe veendők.

Ebből a szempontból közömbös az is, hogy az örökhagyó kijelentése a szóbeli végrendeletek tételére előírt alaki kellékeknek megfelel-e (K. I. 8027/1928.)

382. Zálogszerzés a zálogbaadó használatában hagyott ingókra. A K. T. 302. §-ában foglalt jogszabály és az ez irányban kifejlődött bírói gyakorlat szerint ingózalogjog — kézizalog — akkor keletkezik, ha a felek ebben megegyeznek és a zálogul lekötött ingó a hitelező birtokába ténylegesen átadatik, vagy esetleg a tényleges átadást helyettesítő jelképes átadás történik és ez utóbbival kapcsolatosan oly cselekmények is fogatosítottak, amelyek a zálogul lekötött ingó tulajdonosa részéről az ingóval való szabad rendelkezés megszűntét és a hitelezőnek az ingóval való rendelkezési lehetőségét és pedig mindkettőt mások által fölismerhetően eredményezik.

Az okiratok tartalmából megállapítható, hogy a szerződő felek akarata kézi zálogszerződés létesítésére irányult, a zálogul lekötött ingók- gépek jelképes átadása megtörtént és ezzel kapcsolatosan a jelzett tartalmú tábláknak, a gyárhelyiségekben elhelyezésével oly cselekmények fogatosítottak, amelyekből mindenki ál-

tal felismerhető volt az adósnak, a zálogul lekötött ingók feletti szabad rendelkezési jogának megszűnte és a zálogbavevőnek azok feletti rendelkezési lehetősége. A hitelező és az adós között tehát a gépekre érvényes kezizálogszerződés létesült. Az a körülmény, hogy a zálogul lekötött gépek a gyár helyiségeiben hagyták és ha való volna is az, hogy azokat az adós használta, a zálogszerződés joghatályos voltát nem érinti. (K. V. 7439/1923.)

383. Özvegyi jog terjedelme. Alperest az özvegyi jog nemcsak a férjével közösen lakott házra, hanem a házhoz tartozó udvarra is megilleti, úgy amint azt az örökhagyó életében vele közösen használta. (K. I. 4800/1928.)

384. Tulajdonközösség árverési megszüntetése. Amikor a közös tulajdont képező belsőségre nézve olyan körülmények forognak fenn, hogy a vagyontársaság megszüntetését ellenző tulajdonársak, avagy azok egy részének magatartása avagy egyéb egyoldalú jogellenes ténykedései folytán, — vagy pedig azért, mert a tulajdonársak egyáltalában nincsenek abban a vagyoni helyzetben, hogy a tulajdoni arány szerint rájuk eső karbantartási költséget fedezhessék, a közös vagyon teljes pusztulásnak van kitéve:

ilyen esetben kivételesen ez idő szerint is helye lehet annak, hogy a tulajdonársak nagyobb károsodásának megelőzése céljából az illető belsőségre nézve fennálló tulajdon közösség bírói árverés útján megszüntetessék. (K. V. 2965/1927.)

385. Közkereseti társaság be nem jegyzett tagjainak felelőssége. Az a körülmény, mikép II. r. alperesnek társasági tagsága a kereskedelmi cégjegyzésbe be nem vezetett, ennek erre a minőségére és abból folyó jogi helyzetére befolyása nincsen, mihez képest a közkereseti társaságnak nemcsak készpénzbetéte erejéig, hanem korlátlanul felelős tagja volt, következésképpen felperes volt társával, mint egyes kereskedővel ennek tüzletére nézve ő is közkereseti társaságba lépett.

Sikertelenül vitatja ezzel szemben a II. r. felperes azt, hogy a felperes és volt társa között fennállott alkalmi egyesülés megszűnésével a felperes követelése csakis a volt társsal szemben áll fenn, mint ennek személyes tartozása és kizárólag csak ezzel szemben volna érvényesíthető. (K. 6946/1928.)

386. Kamat váltókövetelésnél A felperes követelése nem vitás tényállásból kitűnőleg váltókövetelés, már pedig az 1877:VIII. tc. 9. §-a értelmében a törvényeknek a kamat korlátozására vo-

natkozó rendelkezései váltókövetelésekre nem alkalmazhatók s így az alperesnek az a jogcselekménye, amellyel a tőkébe foglalt 34%-os kamatkövetelést elismerte és az így meghatározott tőke után heti 2%-os kamat fizetésére kötelezte magát — utólag most már nem támadható meg.

Váltó alapján a váltótörvényben meghatározott 6%-os, vagy a megkivánt előfeltételek fenforgása esetén az 1923:XXXIX. tc.-ben meghatározott kárkamat ítélendő meg. A fellebbezési bíróság tehát kárkamat megítélésével nem sértett jogszabályt már azért sem, mert a megítélt pénztartozás nem olyan, amelynek mindenkori összege terményárak, mint értékmérő után igazodik, minthogy az alperes tartozása egy már régen elmúlt napon volt buzaár alapján számított pénztartozással; de nem sértett jogszabályt a fellebbezési bíróság azzal sem, hogy a törvény 2. §-ának 1. bekezdésében meghatározott nagyobb kárkamatot ítélte meg, mert az alperes sem késedelmének vétlenségét, sem azt nem igazolta, hogy a tartozás összegével nem nyereszkedett. (K. 8182/1927.)

387. Hitbér. Jogszabály, hogy a hitbér és viszonthitbér a házasság megszűnése idejére vagyoni jutalmat képez, s hogy a hitbér és viszonthitbér között jogilag különbség nincs, — hogy a hitbérkövetelés az örökhagyó adósságát képezi, mely elsősorban a szerzeményi vagyontól elégitendő ki és hitvestársi öröklés címén a hátrahagyott házastársat, a szerzeményi vagyonnak csak az a része illetheti, ami a hitbér kielégítése után fennmarad. Az állandó bírói gyakorlaton alapuló jogszabály az is, hogy ha a hitbér adására kötelezett egyén szerződéssel vagy végrendelettel a hitbér követelésére jogosított egyént a hitbér összegének megfelelő, vagy azt meghaladó vagyoni juttatásba részesíti, akkor ezzel a hitbér követelés kielégítettnek tekintendő. Ez utóbbi jogszabály nemcsak a törvényes, hanem az írott hitbérre is vonatkozik. (Győri Tábla III. 1886/1928.)

388. Valorizáció jogfenntartás nélkül elfogadott örökrésznél. Hitelezői késedelem. Az 1923. év július hó 1. napja előtt készpénzben meghatározott öröklési osztályrészt az 1928:XII. t.-c. 15. §-ának harmadik bekezdése értelmében annak kifizetése után is át lehet értékelni. Az átértékelésnek a jelzett §. ugyanazon bekezdése értelmében csak az az előfeltétele, hogy az örökösödési osztályrész fejében kifizetett készpénzösszeg a többi érdekeltnél maradt vagyontárgy értékéhez képest s a korona értékcsökkenéséhez

képest a korona értékcsökkenése folytán aránytalanul csekély legyen.

Nem függ tehát az átértékelés attól, hogy a jogosított a teljesítéskor az átértékelés tekintetében jogfenntartással élt-e? Vagyis a felperes követelésének átértékelését abban az esetben is követelheti, ha a fizetés elfogadásakor jogfenntartással nem élt.

Az 1928:XII. t.-c.-nek sem az öröklési jogon alapuló pénz-követelések átértékelésére vonatkozó rendelkezései, sem annak általános szabályai az átértékelést a hitelező késedelme esetén sem zárják ki, hanem annak a 12. §-a szerint a felek egyikének vagy másikának késedelme csak az átértékelés mértékére van befolyása. (K. I. 9568/1927.)

389. Hagyomány összegének birói megállapítása. A végrendeletnek a törvényes oldalági örökösökre vonatkozó része nem óhajt, hanem határozott kívánságot, meghagyást foglal magában, amelynek a túlélő házastárs csak a meghalt házastárs vagyoni viszonyai szerint értéket jelentő vagyonyjuttatással tehetett eleget, mivel a végrendelet ellenkező értelmezése és lényegtelen vagyonszolgáltatásnak kellő teljesítésként való elfogadása a meghagyást komoly jellegétől megfosztaná. Miután az oldalrokonoknak juttatandó vagyon mennyiségére a végrendelet közelebbi adatot nem tartalmaz és a túlélő házastárs a végrendeletből folyó kötelességének meg nem felelt, a felperes követelésének összege birói megállapítás alá esik. Megállapításnál figyelembe veendő egyrészt a korábban elhunyt házastárs hagyatékának értéke, másrészt a végrendeletben kiemelt igazság és méltányosság követelménye. Ellenben az örökhagyó ági vagyonának mennyiségére súlyt helyezni nem lehet és a felperesek követelésének kötelesrészhez hasonló számítása sem foghat helyet. Az ági vagyon azért nem lehet mérvadó, mert a végrendelet nem nyújt támpontot annak okszerű következtetésére, hogy a korábban elhunyt házastárs oldalrokonait csak ági vagyonából kívánta részesíteni, amennyiben a végrendelet ági és szerzeményi vagyon között különbséget nem tesz, a végrendeletben foglalt törvényes oldalági örökösök kifejezés pedig csak a figyelembe veendő rokonok körére, vagyis a személyekre vonatkozatható, de nem egyszersmind a törvényes öröklés esetén beálló vagyonekülönülésre is, mivel a végrendeletben a törvényes kifejezés nem örökrésszel, hanem az örökösökkel kapcsolatban fordul elő. Kötelesrész számítás pedig a követelés meghatározásának alapjául azért nem szolgálhat, mert a felpereseket kötelesrész nem illeti. (K. I. 6196/1925.)

101. Vidéki közjegyző julius elejétől 4—6 hétre ideiglenes helyettest keres. Cim a kiadóban (15.)

102. Perfect gépirónő, gyorsírásban is jártas, közjegyzői gyakorlattal alkalmaztatást keres. Cim a kiadóban. (12.)

Minthogy ismételt és nyomatékos kérésünk dacára nem tudjuk elérni azt, hogy aki alkalmazottat illetve alkalmazást talál, ezt velünk legalább is közölje s így azáltal, hogy régi betöltött állásokra vonatkozólag mi a címeket — mit nem tudva — tovább közöljük, a kartársaknak meg magunknak is sok felesleges s céltalan levelezést okozunk, — **a jövőben minden hirdetést egyszer teszünk közzé s azt csak akkor ismételjük, ha az illető azt külön — és pedig minden egyes ismételt közlést illetőleg külön — kér.**

Egyszeri közzététel díja:

Alkalmazottat keresők részéről 2 P.
Alkalmazást keresők részéről 1 P.